

יד
מהר"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

השיעור נמסר
במוצאי שבת-קודש

מסעי

תמוז התשפ"ד בשל"ה
בבית המדרש פעולת צדיק
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

הודעה על כי בסיום השיעור, תתקיים תפילה מיוחדת להצלת והצלחת עם ישראל, ואמירת 'פיוט-סליחה' מיוחד שנתחבר ע"י מו"ר הגאון נסים – הרנב"ן – רצאבי זצ"ל, הפותח נאם עבד. ביאור כוונת תרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק [ישעיהו ס"ב, א'] לְמַעַן צִיּוֹן לֹא אֶחְשָׁה, וְלְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם לֹא אֶשְׁקוּט. עַד יֵצֵא כְנָגָה צְדָקָה וְגו'. כי הסיבה שהקב"ה עושה שיהיו תמיד מלחמות בין הגויים עצמם, עד ביאת משיח צדקנו, היא בכדי שלא יהיה להם פנאי להילחם עם ישראל. והרחבה בביאור נוסף.

השלמה לשיעור הקודם, בעניין דברי הגה"צ ישראל אבוחצירה, לגבי קטרוג שר ישמעאל בשמים, כנגד עם ישראל שאינם שומרים על גדרי הצניעות, ותשובה נוספת לטענתו זאת, כי זה בגלל שהם אוכלים בשר גמל, שטבעו צנוע.

כוונת מהר"ש שבזי זיע"א בשירה שבת מנוחה היא וכו' 'תשמיד לאיש שעיר, בזוי וגאה', היא על התורכים אשר שלטו בזמנו בארץ תימן. והצעה להוסיף כיום את המלים 'תשמיד לאיש פרא, מאוס וגאה', לצורך מצבנו.

בעניין הסגולה המיוחדת שישנה באמירת פיטום הקטורת, תשובה לשואל האם מותר לכתוב את פיטום הקטורת על קלף וכו', והאם מותר להשתמש ב'מכואט' של ס"ת לצורך נביאים וכתובים. ביאור דברי גאון עוזנו מהרי"ן זיע"א בעץ חיים בעניין חשיבות אמירת פיטום הקטורת, וכי אין צורך לומר פעמיים פיטום הקטורת בשחרית. הבנת דברי ספר סדר היום, כי הוא ערב לכך שמי שיקרא פעמיים ביום את פיטום הקטורת מתוך קלף כשר כמו ס"ת וכו', ינצל מכל הצרות. תירוץ אחד לשלוש שאלות. א' מדוע מנהג העולם לומר פיטום הקטורת בתשעה באב במנחה, אף שאסור עדיין אז בתלמוד תורה. ב' מדוע לא אומרים קדיש דרבנן, אחרי פיטום הקטורת במנחה. ג' מדוע במנחה של כל יום מקצרים את פיטום הקטורת, ומסיימים במלים 'זהקטיר והשתחוה ויצא'.

שקלא וטריא בעניין האיסור לכתוב פרשיות מן התורה, ובדברי הרה"ג דוד יוסף שליט"א בספרו הלכה ברורה – אוצרות יוסף, האם מותר לכתוב את פיטום הקטורת על קלף או על נייר וכו', ומה שכתב אביו הגרע"י זצ"ל בשו"ת יביע אומר בעניין זה.

כל הזכויות שמורות למרן שליט"א

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ן – בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: y5358404@gmail.com

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בקו "קול יהודי תימן" ובחברות "שערי יצחק" – 750

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

בשם רחמן.

השיעור מוקדש – בראש ובראשונה – לעילוי נשמת אבא מארי כמהר"ר נסים – הנקרא מארי נחום – ב"ר נסים זצ"ל. היארצייט יחול בשב"ק הבאה, ו' מנחם אב.

וכן ע"י ידידנו רבי נועם בן גדעון הי"ו, להצלת מור בת אסתר שתחי', לחזרה בתשובה אמיתית בכלל ישראל, ולתיקון המדות. פרנסה טובה, ושפע ברכה והצלחה בכל מעשי ידיו. בעבור שהתנדב למוסדות יד מהרי"ץ.

וכן ע"י רבי ברוך שמחה בן משה הי"ו, מארצות הברית, לרפואת חמיו הרה"ג מרדכי צבי בן יעקב חיים שליט"א ראש ישיבת נוההרדוק, הזקוק לרפואה שלמה במהרה, בעבור שהתנדבו למוסדות יד מהרי"ץ.

וכמו כן ע"י רבי אילן מאיר בן נסים הי"ו, מארצות הברית, להצלחתו ולהצלחת נות ביתו, ושיזכו לבנים ובני בנים עוסקים בתורה, והצלחה מרובה בפרנסה ובכל העניינים. בעבור שהתנדב למוסדות נתיבות מהרי"ץ.

המקום ברוך הוא ירצה נדבתם, ויברך מעשה ידיהם, ומכל צרה ונוק יצילם, והזקוקים לרפוא"ש – השם ברוך הוא ישלח להם רפוא"ש בתוך כל חולי עמו ישראל, וישלח ברכה רווחה והצלחה בכל מעשי ידיהם, וימלא כל משאלות ליבם וליבכם וליבנו לטובה ולברכה, אכ"ר.

הודעה על כי בסיום השיעור, תתקיים תפילה מיוחדת להצלת והצלחת עם ישראל, ואמירת 'פיוט-סליחה' מיוחד שנתחבר ע"י מו"ר הגאון נסים – הרנב"ן – רצאבי זצ"ל, הפותח נאם עבד.

ישראל נושע ביי, תשועת עולמים [ישעיהו מ"ה, י"ז]. ועת צרה היא ליעקב, וממנה יושע [ירמיהו ל, ז].

לכן, בעזרת ה' יתברך, בלי נדר, לאחר השיעור נערוך תפילות מיוחדות, להצלת והצלחת כל עם ישראל, בתרועה וקול שופר. פי הנה אויביך יהמיון, ומשנאיך נשא ראש [תהלים פ"ג, ג].

בכלל הסליחות, נאמר פיוט-סליחה מיוחד, מוסדו של אבא מארי זצ"ל, נאם עבד, עווננו כפש וכו'. משהו מיוחד מעורר ומרגש, אשר נתאים אותו אל המאורע. [מצורף בסוף החוברת בדף 26-28]. במקורו הפיוט מיועד לעצירת גשמים, לכן עשיתי שני שינויים להתאימו למצב המלחמה כעת. השינויים הללו, הודפסו באותיות גדולות להיכר. להינצל מחרב ישמעאלים, וכל אויבי ישראל תפיל ותרעיש.

ביאור כוונת תרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק [ישעיהו ס"ב, א'] למען ציון לא אחשה, ולמען ירושלים לא אשקוט. עד יצא כנגה צדקה וגו'. כי הסיבה שהקב"ה עושה שיהיו תמיד מלחמות בין הגויים עצמם, עד ביאת משיח צדקנו, היא בכדי שלא יהיה להם פנאי להילחם עם ישראל. והרחבה בביאור נוסף.

הפסוק [ישעיהו ס"ב, א'] אומר, למען ציון לא אחשה, ולמען ירושלים לא אשקוט. עד יצא כנגה צדקה, וישועתה כלפיד יבער.

בזמנו [בשנת התשע"ט] נדפס ספר עבודת התפילה, מאת ידידנו הרב שלמה צדוק הי"ו, שם הוא הביא בשמי את מאמר 'ציון וירושלים' – הדבר קשור אל תפילות הימים הנוראים – להסביר את פירוש המלים 'זחפרה הלבנה ובושה החמה', כי החמה אלו הישמעאלים והלבנה אלו הנצרים וכו', ומהו החילוק בין ציון לבין ירושלים.

אבל הדבר הראשון, עמדנו בס"ד על פירוש הפסוק [שהבאנו לעיל], למען ציון לא אחשה וגו'. בפשטות, למען ציון לא אחשה היינו, שהקב"ה אומר, כי הוא אינו רגוע, והוא לא ישתוק, לכבוד ציון. זלמען ירושלים, לא אשקוט, לא אשב במנוחה. 'עד יצא כנוגה צדקה'. אינני מסיח דעת, כביכול מתעלם. לא ולא.

אולם יונתן בן עוזיאל בתרגום, ביאר והוסיף כאן כמה דברים, באופן שמתקבל פירוש אחר.

וזה לשון תרגום יונתן, עד דאעביד פורקן לציון, לא אנית לעממיה. עד שאעשה פדיון-ישועה לציון, לא אתן מנוחה לאומות העולם. ועד דאייתי נחמא לירושלים, לא אשקוט למלכותא. ועד שאביא נחמה לירושלים, לא אשקוט למלכותא.

כך לפי הגירסא הרגילה, שהיא לא 'אשקוט', בוא"ו. אבל ישנה גירסא אחרת – ונראה כי היא יותר מדוייקת – לא 'אשקוט' למלכותא, ביו"ד ובצירי. זה כמו 'לא אנית' ברישא, שזהו פועל יוצא. לא שאני לא אנוח, אלא שלא אתן להם לנוח. אותו הדבר 'לא אשקוט' בסיפא, לא אשקוט אותם. מצוי לפעמים שמתחלף לסופרים, החולם והצירי. אשקוט או אשקוט. הם כל הזמן יהיו גועשים ורועשים. לא אתן להם להיות בשקט, רגועים.

הסברנו בס"ד, כי כנראה רמוז פה, שבכל הדורות, וק"ו בשנים האחרונות, כפי שאנו רואים זאת כמו עינינו, שישנן מלחמות קשות בין אומות העולם, בינם לבין עצמם, הקב"ה מגרה ביניהם קטטות וסכסוכים, בכדי להסיח את דעתם, שלא יתייעצו ויערימו סוד על ישראל. הם עושים את הדבר בכל

שערי יצחק – השיעור השבועי

והוא מבאר כך, הקב"ה בחסדו זומם את אדום, מעכב ומרסן את שנאתם ואת כוחם. שאלמלי הן יוצאים, כלומר, אילו היתה שנאתם לעם ישראל יוצאת מן הכח אל הפועל כתאוות ליבם, לא היתה תקומה ח"ו לישראל. ובזה היו מחריבין את כל העולם כולו, כי נפילתו של עם ישראל, הינה ביטול כל תכלית ותוכן העולם, שמסוד בידי עם ישראל, וממילא אין לעולם זכות קיום, והרי הוא חרב ח"ו.

ואיתא עוד שם [ע"ב], ואמר רבי חמא בר חנינא, תלת מאה קטירי תגא (=לובשי כתר) איכא בגרממאי של אדום, ותלת מאה ושיתין וחמשה מרזבני (=דוכסים – רש"י) איכא ברומי – הם יוצאים ונלחמים האחד עם השני – ובכל יומא, נפקי הני לאפי הני, ומקטיל חד מינייהו, ומטרדי לאוקמי מלכא (=ובכל יום יוצאים אלה נגד אלה, ונהרג אחד מהם, ונטרדים מלהעמיד מלך). הדבר גורם להם טירדא. מעסיק אותם בכך.

אומר המכתב מאליהו, רמזו לנו חז"ל, עניין ההתגרות זו בזו של המלכיות השולטות בעולם, אף על פי שתרוייהו (גרממאי של אדום ורומי) מאדום, בכל זאת הן לוחמות זו בזו. ועי' למהר"ל בספרו נצח ישראל, פרק י"ז שכתב, הני לאפי הני וכו', פי' שמלכות רביעית מחולקת. מהגמרא נראה, שהריב שביניהן, הוא תוצאת ריסונן על ידי הקב"ה.

מי ששולטת בעולם כיום, זאת מלכות אדום, דהיינו הנצרים. הישמעאלים, הם פחות. פעם הם היו 'על הגובה', אולם זה כבר מאות שנים, ששולטת מלכות אדום. הם העיקר. אמריקה ואירופה. וישנן ביניהם מלחמות. למשל כיום ישנה מלחמה עקובה מדם בין רוסיה לבין אוקראינה, ולפני כן ארץ גרמניה נלחמה עם צרפת ואנגליה וכו', עם רוסיה וכו'. קטטות ומלחמות.

לכאורה עניין זה שגרמניה נלחמה עם כל העולם, אינו קשור לנדון דידן, שהרי במלחמה זו נרצחו ששה מליון יהודים. ולא עוד אלא שמטרת הגרמנים אז היתה להשמיד את כל היהודים שבעולם. אך אפשר שכבר נגזרה הגזירה שיהרגו ששה מליון, ושאר היהודים אכן ניצלו על ידי

זאת, כפי שנאמר במגילת איכה [ג', ס"ב] שפתי קמי וְהַגִּינוּם, עָלֵי כָל הַיּוֹם.

כך כתבתי אז, כפי שנדפס שם בזה"ל, למען ציון לא אחשה ולמען ירושלם לא אשקוט וגו'. תרגם יונתן, עד דאעביד פורקן לציון לא אָנִיחַ לעממיא, ועד דאייתי נחמא לירושלם לא אָשְׁקוּט למלכוותא. ביאר התרגום יותר מלשון הפסוק, וגם הוסיף תיבת עַד, מה שלא נזכר בפסוק אלא אחר כך "עד" יצא כנוגה וגו'. ואולי נרמז בזה שהקב"ה במשך כל זמן גלותינו, מְגַרְה מלחמות וקטטות בין האומות אלו באלו, כדי להסיח דעתם ולהפריעם שלא יהא להם פנאי להתוועד להתייעץ ולהערים סוד לכלות ולהתם את ישראל ח"ו. עד שתבוא הגאולה, שעל-זה נאמר (ישעיה ב', ד') וכתתו חרבותם לאתים וגו'.

ויש נוסחאות שכתוב בהן, לא אָשְׁקִיט למלכוותא. וגירסא זו נלע"ד יותר מדוייקת, שהיא פועל יוצא לאחרים [ובלשה"ק לא אָשְׁקִיט לְמַמְלְכוֹת], וכמו אָנִיחַ דלעיל מינה, ולא אָנִיחַ. ואפשר שהנוסחאות שכתוב בהן בתרגום אָשְׁקוּט, טעו בזה בגלל הקורבה בקריאה שבין הַצִּירִי לחוֹלֵם, ובפרט שבלשון הפסוק היא בוא"ו ובחולם וכו'.

*

אולם כעת, שזכיתי – באמצעות ידידנו הרב יונתן בה"ר מנשה רצאבי נר"ו, המקב"ה ימלא כל משאלות ליבו לטובה אכ"ר – שיהיה לי את הספר מכתב מאליהו (דסלר) חלק ג', ראיתי כי כבר הוא כתב זאת [גלות וגאולה', בדף 203]. ולדבריו זה לא רק רמז, אלא זה הפשט.

בהתחלה הוא מביא את דברי הגמ' במסכת מגילה [דף ו' ע"א] בזה"ל, אמר רבי יצחק, מאי דכתיב [תהלים ק"מ, ט'] אֵל תִּתֶּן יְיָ מַאֲוִי רְשָׁע, זָמְמוּ אֵל תִּפֶּק יְרוּמוֹ סֶלָה. אמר יעקב לפני הקב"ה, ריבונו של עולם, אל תתן לעשו הרשע תאות לבו. זממו אל תפק' (הָרְסֵן וכו') אל תוציא מלחייו – רש"י תהלים), זו גְרַמְמִיָא (גירסת הגר"א, גרמניא בנו"ן) של אדום. שאלמלי הן יוצאין, מחריבין כל העולם כולו.

שסיכסך הקב"ה בין הגרמנים לשאר רוב עמי העולם, שלבסוף גברו על הגרמנים. ובודאי מלחמתם בגרמנים לא היתה לתועלת היהודים, אלא לתועלת עצמם, מפני שהגרמנים ביקשו לכבוש את כל ארצות העולם, וגם להשמיד את כל מי שאינו מן הגזע שלהם. איתמר].

וכתב המהר"ל שם, שמספר ש' קטירי תגא, ושם"ה מרזבני, הוא סוד עמוק.

מדוע הקב"ה עושה זאת?

הביאור הוא, מכיון שהקב"ה מונעם מלהוציא לפועל את מרצם וכוחם כנגד עם ישראל, צריכים הם לתחליף. אחרת, הכוח והמרץ שלהם, היה מופעל כנגד עם ישראל. לכן הקב"ה עושה שהם יהיו האחד כנגד השני, ויניחו לנו לשבת בשקט.

כפי המשל המובא בספרים, כי כאשר חיות טורפות נמצאות ביחד, במקום אחד, הם נלחמים האחד כנגד השני, והתורנגולת נשארת חיה בצד, צופה במתרחש. כולם נושכים האחד את השני, הרגו אחד את השני, בסוף כולם נפלו פגרים מתים, והתורנגולת נשארה בצד, לא נגעו בה, כי לא היה להם זמן. ואז היא קמה.

כמו כבשה בין שבעים זאבים.

כעין זה הוא עניין, 'המשבר כלים בחמתו [שבת דף קה:], אם אין אדם יכול לשבר כלים של אחרים, משבר כלים של עצמו כדי לתת פורקן לכעסו. אדם שהוא כועס, רצונו להרוס את כל העולם, אבל הוא מפחד, שמא ישימו אותו בבית הסוהר, או שיהרגו אותו, וכדומה. ע"כ הוא שובר את הכלים של עצמו. הוא מוציא את מרצו על זה.

וכן רואים אנו במלכויות אדום. לו לחמו אדום ורומי כנגד כוחות הקדושה – אם היו מתאחדים ונלחמים ביחד כנגד עם ישראל – היו הן מאוחדות, וח"ו לא היה גבול לכח ההרס שלהן. רק הודות לריסונן על ידי הקב"ה מלשלוח יד בעם ישראל, לוחמות הן תדיר זו בזו, וזה נותן אפשרות לעצמאות וחירות מדינות אחרות, שלולא הריב שביניהן היו תחת מרותם.

אך עיקר הממשלה נתונה למלכויות אדום, אשר שלטונן מתפשט על פני כל העולם כולו, עד

לביאת משיח צדקנו. ועד אז, לא יהיו שלום ושלחה בעולם, מחמת התגרותן התמידית.

וכן מבואר בדברי התרגום – הוא מביא את מה שהבאנו לעיל – על הכתוב 'למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט' [ישעיה ס"ב, א'] – 'עד דאעביד פורקן לציון לא אניח לעממיא, ועד דאייתי נחמא לציון לא אשקיט למלכותא'.

*

במקום נוסף [שם במכתב מאליהו דף 96-97], הוא מסביר זאת באופן אחר. הולך במהלך אחר.

וזה לשונו שם, בני דור הפלגה אמרו, הבה נבנה לנו עיר, ומגדל וראשו בשמים, ונעשה לנו שם, פן נפוץ על פני כל הארץ [בראשית י"א, ד']. הם רצו להיות מאוחדים, לא מפני שאהבו זה את זה אהבה אמיתית, אהבה פנימית. האחדות שלהם, היא לא מפני שהאחד אוהב את השני.

אלא מטרתם באיחוד בני אדם היתה, שלא יפצור מהם, פל אשר יזמו לעשות' [שם שם, ו']. הרצון להשיג את מילוי התאוות והרצונות, הוא שהביא אותם לידי אחדות. מטרת התאגדותם היתה להתחבר נגד ה' כביכול. רצונם להתאחד, היה בכדי להילחם בהקב"ה, שלא תהיה להם עול מלכות שמים.

כאמרם ז"ל [ילקוט שמעוני בראשית רמז ס"ב], אמרו, נבנה מגדל, ונעלה לרקיע, ונכהו בקרדומות וכו' נעלה ונעשה מלחמה וכו'. אולי זהו משל, אבל עכ"פ זה מה שהם רצו. כביכול, שהם ישלטו, והוא – הקב"ה – לא יכתוב לנו. נו, 'הן עם אחד ושפה אחת לכולם', אם מתאחדים לדברים כאלה, עצם הרצון של בני האדם, יש לו כח עצום.

הוא מאריך שם, מי שירצה יעיין בפנים, אני אומר רק את הנקודה העיקרית.

הפירוש הוא, שרצו לסלק מעליהם לגמרי את עול מלכות שמים, ולחיות חיים גשמיים נוחים לפי דמיונם, בלי זיקה רוחנית כלשהי.

ואכן, אישר השי"ת את הסכנה שבמזימתם, כמו שנאמר [שם שם, ו'] הן עם אחד ושפה אחת לכלם, וזה החלם לעשות. ועתה לא יפצור מהם,

הפועל, כיון שישנו רצון נגדי, מישהו אחר בא נגדו, רצון נגד רצון. א"כ מה עושים? מתאחדים.

אבל אילו כל בני אדם היו מאוחדים בשאיפה אחת, לא היה דבר עומד בפני רצונם. נמצא שאילו היו מאוחדים כולם במטרה להשיג כל טוב-עולם-הזה, בלי שום זיקה לרוחניות, היו משיגים זאת, ואז היה מתבטל כל תוכן הבריאה, כי הרי תכליתה היא גילוי כבודו יתברך. אם יתאחדו ביחד, והמטרה שלהם היא רק גשמית, למטרות גשמיות, אזי הם יהרסו את העולם.

לכן גזר ה', שלעולם לא יוכלו כל בני האדם להתאגד שלא לשם שמים. 'הבה נרדה ונבלה שם שפתם, אשר לא ישמעו איש שפת רעהו'. לא יוכל להיות שלום של קיימא בין האומות, ותמיד יהיה ריב בין הלאומים, מאחר וכל מגמתם ושאיפתם היא למטרות גשמיות פחותות. הקב"ה גזר, שבני האדם לעולם לא יוכלו להתאגד. כי אם יתאגדו כל בנ"א שבעולם, לא לתכלית אמיתית, אלא לצרכים גשמיים, אזי הם יהרסו את העולם. כי מטרת בריאת העולם היא, לתכנן עולם במלכות שדי, והם עושים בדיוק ההיפך.

רק בביאת משיח צדקנו, כשיתגלה כבודו יתברך ויכירו כל הגוים את מטרת הבריאה ותכליתה, וייעשו כולם אגודה אחת לעשות רצון ה' בלבב שלם – רק אז יהיה שלום בעולם.

וכעת הוא כותב, וכן איתא בתרגום – הוא מביא את תרגום יונתן [שהבאנו לעיל] – עד דאעביד פורקן לציון, לא אניח לעממיא. ועד דאייתי נחמא לירושלם, לא אשקוט למלכותא וכו'.

יוצא כי זהו פירוש אחר, בכוונת התרגום. רק אציין, למי שירצה לעיין בספרים, אשר ג"כ מדברים ברוח הזאת. ספר בעיקבות דרך ה', מאמר ע"ו דף 386. וכן בספר ישראל וישמעאל בדילוגי אותיות בתורה, ב'סוף דבר', בסוף הספר.

*

ובספר שפתי חיים [להגר"ח פרידלנדר, דברים, דף קס"ג], ג"כ הולך במהלך הזה, כי אין שלום בעולם עד ימות המשיח.

וזה לשונו שם, האדם מצד טבעו, הוא כולו קטטה. עולם בלי שלום – שלימות – הוא כולו קטטה. כל

כל אשר יזמו לעשות. כי על ידי חסד, אפילו כשהוא שלא לשמה, קונים שכר עולם הזה וכו'. אולם כשהציבור כולו, בוחר בדרך של חסד שלא לשמה, כשכל האנושות מתאגדת ומתאחדת אך ורק כדי להשיג כל טוב-העולם הזה ולפרוק עול מלכות שמים, אז אורבת בזה סכנה לתכלית הבריאה. כי כח גדול ניתן על ידי הבורא יתברך לרצונות המאוחדים של בני אדם.

לפי זה נוכל לבאר ביאור עמוק יותר את מאמר הכתוב, ויאמר י"י, הן עם אחד ושפה אחת לכולם, וזה החלם לעשות. ועתה לא יבצר מהם, כל אשר יזמו לעשות [בראשית י"א, ו].

מהר"ל זצ"ל, בספר באר הגולה [פרק שני], מבאר את עניין 'כאשר זמם, ולא כאשר עשה', שנאמר בעדים זוממים [מכות דף ה' ע"ב]. מדוע צייתה התורה לתת להם אותו העונש שרצו להעליל על השני, רק במקרה שבית הדין עדיין לא הוציאו לפועל את דינו של-נאשם. ומסביר, שלרצון האדם מסר הקב"ה כח פעולה חזק מאד, ולכן כשאין זממם של-עדים יוצא לפועל כפי שכיוונו הם, מכיון שמוכרח הוא לפעול על כל פנים, נהפך הוא על ראשם של-עדים עצמם, והם מקבלים את העונש שהיה ברצונם לגרום לנאשם. לא כן הדברים כשרצונם יצא לפועל, והגיע לכאשר עשה'. ומביא משל מכדור שזורקים בכח, כשפוגע בקיר שמעכב מהלכו, אז חוזר הוא אל הזורק.

ביאור הדבר הוא, כי השי"ת ברא את האדם כך שרצונו יוכל לפעול גדולות. שהרי בצלם אלהים עשה את האדם. וכמו שרצון ה' הוא הפועל ובורא את הכל (ידוע שכל 'ויאמר' שבמעשה בראשית, ביאורו, שכך רצה וכן נתהווה כפי רצונו, עיין רמב"ן [א', ג'-ד']), מעין כח זה נתן הבורא לאדם, שברצונו לבד יוכל לפעול הרבה.

אף שאנו רואים שפעמים הרבה אין רצונו של-אדם מתגשם, אין זאת אלה משום שרצונותיהם של אחרים מתנגדים לרצונו.

ישנם אנשים אשר רוצים משהו, אדם רוצה משהו, הרצון הוא כוח, אבל הרבה פעמים זה לא יוצא אל

וכן הערבים התימנים, החות'ים בתימן, הם נלחמים ביניהם, הצפון עם הדרום, מלחמות האחד נגד השני.

והסעודים עם הפרסים-האיראנים. והקדוש ברוך הוא, 'צופה הדורות מראש'. יש ביניהם שנאה וסכסוך עמוקים, כי הפרסים הם שיעים. קנאים, בלשוננו 'טמאים' יותר משרץ. והסעודים, הם סונים. והתימנים - החות'ים - הם ג"כ שיעים, ולכן מתחברים עמהם. אבל יש להם עוד תוספת של 'טעם תימני', משהו מיוחד, הנקרא 'זידי'. אלו החות'ים, על שם המנהג שלהם. בכל אופן, האחד כנגד השני, ועי"כ הם נותנים לנו מנוחה. ימשיכו ויריבו בינם לבין עצמם, וישתבח שמו לעד, שעושה עמנו נסים ונפלאות בכל יום ויום, ערב ובוקר וצהרים.

חושבני כי ישנו עוד מקום, בו רמוז עניין החות'ים, והוא בפסוק [עובדיה א', ט'] וְחָתוּ גְבוּרֵיךָ תִּימָן. ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא. פירושו ישברו לפי תרגום יונתן, ולפי רש"י יפחדו. כן יהי רצון בקרוב אמן.

ראיתי כי בספרו של הרמח"ל, אדיר במרום [נדף תרצ"ז] כתב בזה דברים גבוהים, אשר קשה מאד להבינם. רק אתחיל לקרוא את מה שהוא כותב, כיון שהוא מדבר 'על דרך האמת'.

וזה לשונו שם, הנה אמר כאן - בפסוק - חושם מארץ התימני. והוא סוד גדול. כי הנה כתוב, וְחָתוּ גְבוּרֵיךָ תִּימָן [עובדיה א', ט'], וכן [זכריה ט', י"ד] וְאֲדָנִי יְיָ בְּשׁוֹפָר יִתְקַע וְהָלַךְ בְּסַעֲרוֹת תִּימָן. הנה כיון ששלטו 'החושים' - דהיינו החושים הטבעיים - הלכו בני האדם אחר החמריות, שהוא מה שרואים בעיניהם. ולכן לא חששו על דברי העולם הבא ועל ענייני הקדושה, שאין טובה מורגש ונראה. ואז נאמר, הִיוּ צָרִיחַ לְרֹאשׁ [איכה א', ה'], שהם הערב רב, שנאמר בהם [בראשית ו', ד'] הִמָּה הַגְּבֻרִים אֲשֶׁר מְעוֹלָם. כי הם מושלים בכח, שהם בעלי זרוע, מפני העושר שיש להם וכו'.

והמשכיל יבין. יהי רצון.

אחד סבור, שהשני לוקח ממנו מה שיש לו. ומה שאין לו, הרי זה כיון שהשני לקח ממנו. 'שלום' הוא הכרת השלימות, כשכל אחד מכיר שע"י איחוד כולם באים לשלימות, דהיינו ההכרה שהזולת משלים, ואינו מתחרה. ולהגיע להכרה זו, הוא רק ע"י ששמח בחלקו.

רבים האחד עם השני. 'שלום' היינו שלימות, למה אתה חושב שלקחו לך? לכל אחד, יש את החלק שלו. תשמח בחלק שלך. זהו שלום. אולם בלי זה, ישנן רק מריבות.

שלום יהיה רק בביאת המשיח, כמש"כ [ישעיה ס"ב, א'] לַמַּעַן צִיּוֹן לֹא אֲחַשָּׂה וְלַמַּעַן יְרוּשָׁלַם לֹא אֲשַׁקוּט'. ובתרגום, 'עד דאעביד פורקן לציון לא אניח לעממיא, ועד דאייתי נחמא לירושלם לא אשקוט למלכותא'.

לעתיד לבוא, כשימלוך המשיח, אז יגיעו כולם למדרגת 'זייעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם'. כשכולם הם לב אחד לעשיית רצון ה', אז כל אחד מכיר גם את מעלת השני, וע"י כך הם באים לשלום - שלימות.

רק אז הם יבינו את תכלית עיקר הבריאה, ואז השלום יהיה למטרות רוחניות, כדי למלא את רצון ה' בעולם. אבל בכל הדורות שקודם לכן, הדבר לא יהיה.

והוא מסביר ומפרט שם בהערה [9] בזה"ל, דורנו ראה הרבה הסכמי שלום בין האומות. אחרי מלחמת עולם הראשונה, הקימו את חבר העמים, וכמה שנים אח"כ זה התפוצץ. אחר מלחמת עולם הב', הוקם האו"ם, וגם שם יש מחלוקות ללא סוף. אם ב' בני אדם אינם יכולים לחיות בשלום, האיד יכולים ב' אומות יחד לחיות בשלום, כי כל אחד דורש טובת עצמו.

כך הוא כלפיהם, ואנו רואים זאת ג"כ לגבי הערבים. על-דרך שנאמר בפסוק [ישעיהו י"ט, ב'] וְסִכְסַכְתִּי מִצְרַיִם בְּמִצְרַיִם. לא רק רוסיה עם אוקראינה, אשר נלחמים כבר במשך שנים, דברים שלא חלמו עליהם. וגם הסינים, יש להם מלחמה עם טאיוואן, על ידם. הם טוענים, 'כבשו לנו', 'לקחו לנו', 'זה שלנו' וכו'. רבים האחד עם השני.

שערי יצחק – השיעור השבועי

והורשו ללבוש בגדים בנוסח אירופאי, החושפים זרועות וברכיים. ואשה שתלך רעולת פנים, תקבל קנס. זהו החוק של־מדינה. בכך נסתם פי שר ישמעאל.

ובארץ פָּרַס – שהיא הארץ השנייה המרכזית שלהם – גם נגזר על הנשים לא לצאת רעולות פנים, ומי שהתנגד הוצא להורג. וכן ניתנה לשוטרים פקודה, לבזות אישה שתצא רעולת פנים.

זהו מה שהיה אז.

וכיום – כך אומר הבבא סאלי – עומדים להנהיג בארץ ישראל אָפְנָה חדשה של שמלות וחצאיות קצרות, ושוב נתעורר הקטיגור ונגזרה גזירה, וצדיקי הדור עמדו בתפילה, והצליחו להחליף את הגזירה. שבמקום כליה ח"ו, זקנים וזקנות ישברו רגליהם, ויקוים בהם רגל תחת רגל.

שמעתם? ישברו להם הרגליים. זאת מדה כנגד מדה, בגלל חשיפת הרגליים. רגל תחת רגל. מבהיל.

וכן נזכיר אחדים שנפלו ורותקו למיטתם. הרה"צ יהושע שרבאני, הגאון כמוהר"ר ר' עזרא עטיה, ומנהנים – חמותו של הבבא סאלי, ומחותנתו. זכורני כי בגוף הספר ישנה עוד רשימה של שמות, ששברו אז את רגליהם רח"ל.

ואז קרא לדרוש ברבים את חומרת הענין, ולהוציא כרוזים ומודעות בחתימת רבני הדור מכל העדות.

*

כמו־כן בעת, מן השמים הזמינו לידי, לראות את מ"ש בספר תורת יחיאל.

דיברנו לגבי 'הצניעות' של־ישמעאלים, כעת תשמעו מה שכתב על כך חכם אשכנזי, הרב עקיבא יוסף שלזינגר זצ"ל, מתוך ידיעה מקרוב. המושב בני עי"ש, נקרא על שמו. הוא היה מתלמידי החתם סופר, מן הקנאים העומדים על המשמר. יש לו כמה ספרים, הלב העברי זהו הספר המפורסם שלו, וכן ספר תוספות בן יחיאל על תנא דבי אליהו, וכעת אני מביא מספרו תורת יחיאל על התורה [פרשת שמיני דף ס"ד], שם הוא כותב דברים מדהימים, ורואים כי הוא יודע.

השלמה לשיעור הקודם, בעניין דברי הגה"צ ישראל אבוחצירה, לגבי קטרוג שר ישמעאל בשמים, כנגד עם ישראל שאינם שומרים על גדרי הצניעות, ותשובה נוספת לטענתו זאת, כי זה בגלל שהם אוכלים בשר גמל, שטבעו צנוע.

בסוף השיעור הקודם, הבאתי כי הצדיק המפורסם בדורנו רבי ישראל אבוחצירה זצ"ל אמר, שהשר של ישמעאל מקטרג על ישראל וכו'. אמרתי זאת מתוך הזכרון, אבל לאחר השיעור, חיפשתי ומצאתי את המקור.

הדבר מובא בספר סידנא בבא סאלי [ח"ב עמ' נ"ז–ס'], והועתק בספר בגדי תפארתך [דף מ"ה] בזה"ל – תשמעו טוב את מה שכתוב פה – בשנת תשכ"ו, הבבא סאלי, שלא כדרכו ננעל בחדר לבדו.

אם אתם זוכרים, לאחר מכן היתה מלחמה, שנקראת מלחמת ששת הימים, ומאז הכותל המערבי הוא בשלטון של עם ישראל. הדבר היה באותה השנה. הסיבה שאני זוכר זאת, כי בשנה אחרי כן, בשנת התשכ"ז, הייתי בשיעור א' בישיבת קול תורה, ונסענו אל הכותל המערבי. זאת הפעם הראשונה. זכורני שהיינו עוברים בשוק של־ערבים, והם לא פצו פה. משכונת בית וגן, נסענו או הלכנו עד הכותל המערבי. אבל מה שמובא כאן, היה כנראה עוד לפני אותה מלחמה. עכ"פ הוא סגר את עצמו בחדר, לעשות תפילות וייחודים, שלא יפריעוהו.

ובאותו יום, הגיע לבקרו הרה"ג יעקב מוצפי זצוק"ל – הוא היה הראב"ד של־עדה החרדית הספרדית – ודפק על הדלת, ולא ענה.

לאחר 24 שעות, יצא וסיפר. לפני 60 שנה, בא"י פרקו מעליהם את הצניעות, ושר ישמעאל קיטרג שאצל בני ישמעאל מתלבשים בצניעות, ומבקש פְּלִיָּה ל־שונאי ישראל. זהו מה שנתגלה לו בחדרו. צדיקי הדור התפללו, והוחלט לנסות את בני ישמעאל – הוא מדבר מה היה אז, אח"כ הוא יגיד מה לגבי עכשיו – שבשתי הארצות המרכזיות של הישמעאלים קבעו סדרים חדשים. בתורכיה, הנשים חויבו ללכת גלויות פנים. בקיצור, הם התדרדרו מבחינה רוחנית. זאת בכדי לסתום את פיו של שר ישמעאל, להראות שהם גרועים.

הוא כותב [באות ע"ה] לגבי הפסוק [ויקרא י"א, ז'] והוא גרה לא יגר, בזה הלשון, תדע, כי אדום – דהיינו הנצרים – אשר שרשו בדבר אחר – דהיינו חזיר – אם להם מדות טובות, אמנם לשונם הוא טמא בעצמיות באיכות וכמות, מלא חציפות וזנות ומינות רח"ל.

מה שכתב בלשון, 'אם' להם מדות טובות, אינני יודע, האם כוונת המלה 'אם', שזהו ספק, או שהכוונה למרות זאת. אולי בזמנו היו להם מדות טובות. עכ"פ הוא מתחיל עם האירופאים. ועיין לקמן מה שהבאנו מפירושו לתנא דבי אליהו. וישמעאל הנאחז בגמל, לשונם טוב, שהם קרובים ללשון הקודש, ואינו כל כך גרוע.

זהו דבר מעניין. הרי השפה הערבית, דומה אל העברית. אולם בארצות אירופה, השפות שלהם רחוקות מלשון הקודש. ידוע מה שהרמב"ם כתב, כי 'הארמית היא אחות העברית, והערבית היא בת אחותה'. זהו דבר ברור וידוע. [עיין בהרחבה בשיעור מוצש"ק ויחי התשע"א].

עכ"פ הוא – בספר תורת יחיאל – אומר, כי מבחינת הלשון, הישמעאלים אינם כ"כ גרועים.

אמנם הליכתם ע"פ מדותם, לא טוב. וזה צניעות שיש להם, ירשו מן אכילתם את הגמל, שהוא צנוע [בראשית רבה ע"ו ט"ז].

זהו דבר פלא עצום. מה שהם צנועים, זה בגלל שהם אוכלים גמלים... וכמובן גם שותים את החלב שלהם.

ושורש אכילתם גורם הרבה וכו'.

ובסוף [באות פ'] הוא כותב כך, 'את הגמל כי מעלה גרה הוא וגו', היות שהגמל צנוע הוא, כפרש"י (ממדרש) בפרשת וישלח בפסוק ובניהם וגו', שהם צנועין בתשמיש, וטבע עלול בעולל הוא, על כן בהגריים – דהיינו צאצאי הגר, שפחת שרה אמנו – הם נוהגין בצניעות, ע"י אכילת בשר גמלים שהוא שרשם, נעשה טבעם צניעות.

להסביר זאת, הביא המוציא לאור שם [בהערה כ'] את דברי הרמב"ן בפרשת אחרי מות [ויקרא י"ז, י"א], שכתב בזה"ל, מן הידוע, כי הנאכל, ישוב בגוף האוכל, והיו לבשר אחד – תהיה עובי וגסות

בנפש האדם, ותשוב קרוב לטבע הנפש הבהמית אשר בנאכל. האוכל, משפיע על אוכלו.

ובכל זאת – למרות שהגמל צנוע – טמא הוא לכם'.

תשמעו את דבריו. אכן יש בגמל דבר טוב, אבל הוא טמא. והסיבה היא, כי אצלם עי"כ הם נכשלים שלא כדרך. זה א'. ומשכב זכר. זה ב'. וחטא ער ואונן. זה ג'. לרוב יותר משאר אומות העולם. הוא נותן להם 'ציונים'. אנחנו איננו יודעים, אבל הוא ידע, מתוך שחי בסביבתם. בצניעות לא טהור – הצניעות שלהם איננה טהורה – בבחינת גמל האוחר בין הגמלים [ב"ר צג.], ע"כ כתוב בו 'תועבה' [ויקרא י"ח] הוא כלליות, כי גם בן נח נצטוו עליו. משכב זכר הוא מז' מצוות בני נח. כמבואר ברמב"ם [פ"ט מהל' מלכים הל"ה], וצניעות כזה אינו דקדושה.

וגם נכשלו עי"כ בחליפות נשיהן המכוסות בצעיפות, ואין מכיר בהם מי נכנסת, אם אשתו או אשת חבירו. הצניעות שלהם היא רק כלפי חוץ, הכל מכוסה, לא ידוע מי נכנסה לבית, האם זאת אשתו או מישהי אחרת. א"כ הצניעות הזאת, היא צביעות.

וכמו כן [בראשית ל"ח, ט"ז] ויראה יהודה ויחשבה לזונה פי כסתה פניה, מכלל כי גם דרך זנות כן, ולא היתה בזה קדשה וגו' [שם שם, כ"א] – קדושה, כי אם כמדת קדשים והמטהרים אל הגנות וגו' אכלי בשר החזיר והשקץ והעכבר, יחדו יספו וגו' [ישעיהו ס"ו, י"ז]. כי אם בדרך צניעות בנות ישראל, השומרות חק דת משה ויהודית כמבואר [כתובות דף עב.], ולא תוסיף ולא תגרע וכהלכה.

ואם תאמר, הא רז"ל [מגילה דף י:'] דרשו לשבת, כי זכתה לצאת ממנה מלכים ונביאים, על ידי כי כיסתה פניה בבית חמיה. בלי ספק אם באמת לשם צניעות כן, אז לשבח הוא, ורק מן צניעותם אי אפשר להכריח אמונתם אתם, כי לפעמים הוא 'צביעות' אם אין תוכו כברו.

לא כן צניעות דקדושה, עם קדשים תהיו, פי קדוש אני י"י אלהיכם [ויקרא י"ט, ב'], היודע תעלומות

שערי יצחק – השיעור השבועי

מכוסין בצעיפין, ועושים מה שליבם חפץ בסתר בטומאה, ע"ד שלא כדרכם, שנכשלו במשכב זכור אשר לא נשמע כן בבני אדם [ועי' לעיל ד"ה מה שכתב. יב"ן], מפני שטבע גמל לשמש אח' באח' [בכורות דף ח.]. אחר בגמלים. ותורה שלימדה לנו, את זה תאכל ואת זה לא תאכל, גם למען שלא יתקלקל טבעך להחטיאך, ואל תשקצו נפשותיכם בכל דבר טמא וגו'. אך כזה אשר חטא ונכשל בפשעיו עד שנתקלקל כמוהם ולהיות פרוץ בעבירות כאלו, נתגלגל בחתול או גמל, ללמד מן מדת צניעות שלהם. וכאשר היה כופר בעיקר, וע"ד ככ' ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו וגו', אז מגולגל בכלב, אשר הוא מכיר אדוניו, ועד שנעשה פני הדור כפני הכלב, שיושב שם במסגר הזה וזוכר ראשונות, כאשר הוא היה אדם מן עזי פנים שבדור ה"י. וכן לכל בהמה וחיה אשר לכל א' יש לו איזהו מדה טובה, כאשר הוא צריך להם לתיקוננו. ואין לך שרץ בעולם, אשר אין בו דבר טוב, ואיזהו סגולה לרפואה, וכל פועל י"י למענהו יעו"ש.

גילה את נבלותם ונבזותם לעיני השמש, תנצב"ה.

כוונת מהר"ש שבזי זיע"א בשירה שבת מנוחה היא וכו' תשמיד לאיש שעיר, בזוי וגאה, היא על התורכים אשר שלטו בזמנו בארץ תימן. והצעה להוסיף כיום את המלים 'תשמיד לאיש פרא, מאוס וגאה, לצורך מצבנו.

ב'שירה' שבספר הדיואן, כתב מהר"ש שבזי זיע"א כך, שבת מנוחה היא, לבני סגולה. מה טוב ומה נעים, בואך בחמלה. וכו'.

יה ממכון שבתך, תשגיח ותראה. עם דל אשר גלה, חלוש ונכאה. תשמיד לאיש שעיר, בזוי וגאה.

'איש שעיר', זהו עשיו. דהיינו אדם. כפי שנאמר [בראשית כ"ז, י"א] הן עשו אחי איש שער, ואנכי איש חלק.

לכאורה, מדוע רבינו שלום שבזי זיע"א, מתפלל על בני אדם? שיתפלל על הערבים, הישמעאלים. הרי הוא היה נמצא בארץ תימן. זמן רב, היתה לי קשה השאלה הזאת. למה הוא מתפלל על בני עשיו?

מִן כָּל כְּבוֹדָה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה וְגו' [תהלים מ"ה, י"ד].

ב"ה אם כן יש לנו תשובה נוספת, לסתום את הפה של-שר ישמעאל. שהצניעות שלהם היא מן האוכל, שהם אוכלי הגמל. והיהודים אינם אוכלים אותו כלל, ואעפ"כ צנועים היו מאד, ויותר מהם. מלבד התשובה שאמרנו בשיעור הקודם כי המקום גורם. הצניעות לא באה מהם, אלא מן המקום.

[לגבי מה שכתב כי גם נכשלו על ידי כך בחליפות נשיהם וכו', כבר כתבתי בהערות על השיעור הקודם כי לפי האמת נראה שהישמעאלים שטופי זמה בעבירה, אלא שעושים מעשיהם בסתר, כמו שיש ללמוד מכמה עניינים ששמענו עליהם ע"כ. ואחד העניינים הזכורים לי בבירור, ששמעתי מפי אחד מזקני צנעא (איני זוכר ממי), הוא דומה לעניין זה, שכן מי מהם שרוצה ללכת לבית אשה פרוצה, לובש לבוש אשה, ובכלל זה רעלה המכסה את פניו. ובאופן זה לא יתגלה כלל, מה גם שהשוטר לא יגש אל אשה ויגלה את פניה. איתמר.

וזהו אחד הטעמים למה שציוותה תוה"ק והטהורה, לֹא יְהִיָּה כְּלִי גִבֹר עַל אִשָּׁה, וְלֹא יִלְבַּשׁ גִּבֹר שְׂמֹלֶת אִשָּׁה [דברים כ"ב, ה'], כמו שביאר הרמב"ם, וספר החינוך מצוה תקמ"ב. יב"ן].

גם בספרו תוספות בן יחיאל על תנא דבי אליהו רבא [פרק א' אות ט"ו דף ו' וז"ל, אם היה נכשל גם בין אדם לחברו והזיק לבריות, אז מגולגל בחיה רעה, שהוא הפקר במדבריות. וכל אחד לפי מהות המדה רעה שלו וחטאו, כן באותו בהמה וחיה ושרץ מגולגל. וכאשר היה שרץ טמא בחיו בדמות אדם, נעשה כן אחרי מותו שרץ טמא ממש, עד שנעשה שם תיקונו וצירף לנפשו. ע"ד שאמרו, אלמלא לא ניתן תורה, היינו למדין צניעות מחתול, וגזל מנמלה, ועריות מיונה וכו' [ערובין דף ק.]. ואי אפשר לומר, כי דעת החתול גורם צניעות, כ"א הטבע שלה כך הוא. וכן כל אלו האוכלים מבשר בהמה כזאת, יורשים טבעה. וע"כ בבני אדם אשר אוכלים ד"א וחיות טמאות כמו סוסים וכו', פרוצים יותר בפרסיה מן בני קטורה אשר אוכלים גמלים. כי זה בשר וחלב גמל, גורם להם צניעות ובטבע להם. ע"כ מהם

וכן לגבי המלה 'בזוי', הרי כתוב בספר עובדיה [א', ב'] 'בזוי הוא מאד'.

כך נאמר שם, חֲזוֹן עֲבֹדֶיךָ, פֶּה אָמַר אֲדֹנָי יְיָ לְאָדוֹם, שְׁמוֹעָה שָׁמְעָנוּ מֵאֵת יְיָ וְצִיר בְּגוֹיִם שָׁלַח, קוֹמוּ וְנִקְוֵמָה עָלֶיךָ לְמַלְחָמָה. הִנֵּה קָטַן נִתְתִּיךָ בְּגוֹיִם, בְּזוּי אָתָּה מְאֹד. החלפתי בכוונה, אמרתי ב'כינוי', בזוי 'הוא' מאד, במקום להגיד 'אתה'. מה רבינו שלום שבזי מתפלל?

ואם נאמר, כי הוא פחד לכתוב על הישמעאלים. הדבר אינו. כי רואים למשל בשירה איזמה בהר המור וכו', שהוא כותב בזה"ל, וישפוך חרון אפו בַּפָּרָא הַפְּכַפְכִי. ודתו מכוערי. וימיו כצל עובר, ואידו ממהרי. הוא לא פחד, לדבר עליהם.

עד שהבנתי, כי הוא מתפלל על התורכים, אשר שלטו אז בארץ תימן. הוא כותב בספרו חמדת ימים פרשת בלק, שגזרו עליהם צרות רבות ושמה, יותר מהישמעאלים. הרי פעם התורכים היו אימפריה גדולה בעולם, כבשו את כל ארצות המזרח, הגיעו עד ארץ תימן. הם שלטו גם בארץ ישראל. כל הארצות בסביבה, היו תחת שלטונם. [ולא רק כל ארצות המזרח, אלא כבשו גם חלק מארצות אירופה. איתמר].

הוא מפרט שם בספרו חמדת ימים, איזה צרות גדולות שהם עשו, ממש עינויים קשים, עד זוב דם. כמ"ש בס"ד בנפלאות מתורתך פ' בלק ע"פ וירד מיעקב ד"ה ומשמע דף קנ"ח. כיון שמדובר בתקופה ההיא, לכן הוא מתפלל עליהם.

ע"כ אמרתי, טוב, מה שמהר"ש שבזי מתפלל ומבקש מהשי"ת לגבי זמנו, כעת אנחנו צריכים להוסיף על כך. מצד אחד, איננו יכולים לשנות את לשון השיר, אבל אני מציע להוסיף עליה עוד פיסקא קטנה. תשמיד לאיש פְּרָא, מְאוֹס' וגאה. אפשר להוסיף זאת, וזה הרי גם מתאים ל'משקל'. תשמיד לאיש פְּרָא, מְאוֹס וגאה'. לפי המצב שלנו, אנחנו צריכים להגיד כך.

שאלה מהקהל: למה התורכים נקראים 'שעיר'? תשובת מרן שליט"א: לא ברור לי למה, אבל עכ"פ רואים כך מדבריו, כי הוא מחשיב אותם לזרע עשוי. מה שברור הוא, שהם אינם מצאצאי ישמעאל. פרס ותורכיה, אינם ערבים במקורם, הם

רק קיבלו את הדת שלהם, לכן יש להם שפה אחרת ותכונות אחרות. [גם לשאר ארצות המוסלמים, מלבד ארץ ערב ובכללה תימן, היו לשעבר שפות אחרות, ולא קיבלו את השפה הערבית אלא בזמן שכבשו המוסלמים וכפו עליהם את דתם. איתמר. אמנם בארץ כורדיסטאן, נשארה השפה הארמית. יב"ן]. הם אומות אחרות. רק האיסלאם, נתקבל אצלם בהמשך הזמן. אבל רואים מדבריו בחמדת ימים, הוא כותב במפורש כי הם 'מזרע עשוי'. ועוד מעט נסביר בלנ"ד מדוע הוא מתואר בלשון מאוס.

הערה מהקהל: הם גם ביבשת אירופה.

תגובת מרן שליט"א: נכון. הם קרובים לאירופה. אולי גם זאת ראייה. [ולא עוד אלא שחלק מארץ תורכיה הוא באירופה. איתמר].

המשך ההערה מהקהל: הפרסים טוענים כי הם מגזע הגרמנים.

תגובת מרן שליט"א: נכון. הגזע 'הארי'. לכן מקרוב שינו את שם ארצם מפרס, לאיראן.

אמנם, אולי ישנו כאן רמז, במלים 'תשמיד לאיש שעיר', גם לישמעאל.

בגמרא מסכת קידושין [דף ע"ב ע"א] מובא כך, א"ל רבי ללוי, הראני פרסיים. אמר ליה, דומים לחיילות של בית דוד. הראני חברין, דומין למלאכי חבלה. הראני ישמעאלים, דומין לשעירים של בית הכסא.

מפרש רש"י [בד"ה לשעירים], מלובשים שחורים, ודומים לשדים. ומהרש"א אומר, שהם לא שומרים על הנקיון. לכן הם כמו שעירים. אם כן מתאים לומר על ישמעאל מְאוֹס'.

יש בזה עוד ביאורים שונים, כיעויין יד רמה, פרי צדיק, ובן יהודע.

שְׁמָא מהר"ש שבזי, התכווין ג"כ לרמוז אל העניין הזה. לכלול אותם. 'תשמיד לאיש שעיר', לא רק בני עשוי, אלא גם בני ישמעאל, כי הישמעאלים דומים לשעירים.

עכ"פ חושבני כי כדאי ועדיף שנאמר גם את זאת במפורש. 'תשמיד לאיש פְּרָא, מְאוֹס וגאה', אחרי 'תשמיד לאיש שעיר בזוי וגאה'.

שערי יצחק – השיעור השבועי

שאלה שניה, לגבי מְכֹוֹאט של ס"ת, האם מותר לכתחילה לקחתו להצביע בו בחומשים ונביאים וכתובים. רוצים להשתמש במכּוֹאט – זה מה שנקרא יד, או אצבע – של ס"ת, לנביאים וכתובים. מסתמא לילדים, כדי שיראו בדיוק את המקום בספר.

והאם זה לא הורדה מקדושה חמורה (תשמיש קדושה) לקדושה קלה (תשמיש מצוה). אלו שתי השאלות שלו.

לגבי השאלה השנייה, התשובה לכך היא קצרה, ע"כ נקדים אותה.

נראה לענ"ד, כי הדבר אסור. כמו לגבי כל הדברים הדומים לכך, מטעם שאסור להוריד מקדושה חמורה לקדושה קלה, כי מעלין בקודש, ואין מורידין. והדבר נפסק במפורש בשלחן ערוך [סימן קנ"ג סעיף ב']. אם מוכרים משהו קדוש, אפשר לקנות בדמיו משהו יותר קדוש, אבל לא משהו פחות קדוש. למרות שמוכרים את הדבר הראשון.

קרוב לנ"ד נמצא בגמרא מסכת מגילה [דף כ"ז ע"א] שם כתוב כך, תא שמע, גוללין ס"ת במטפחות חמשיין, וחומשיין במטפחות נביאים וכתובים. ניתן לגלול ס"ת, על ידי מטפחת של חומש. הרי בזמנם, גם את החומשים היו כותבים בגלילה, ע"כ היו גם להם מטפחות.

אבל לא נביאים וכתובים במטפחות חומשיין, ולא חומשיין במטפחות ס"ת.

שאלה מהקהל: מכּוֹאט חדש שמוכרים בחנות, המיועד בדרך כלל לס"ת, האם אפשר לקנותו על מנת להשתמש בו כדי לסמן בסידור, או בחומש וכדומה.

תשובת מרן שליט"א: מותר, דקיי"ל הזמנה לאו מלתא היא, כמו שנפסק בש"ע סימן מ"ב סעיף ג'. האיסור רק אחרי שהשתמשו בו בפועל לספר תורה.

[כתב רמ"א בהגהת שלחן ערוך אורח חיים סימן קנ"ד סעיף ו', ופרוכת וכו' אין לה קדושת ארון רק קדושת בית הכנסת, וכן הכלונסות שבו תולין הפרוכת. ומכל מקום אסור לעשות מהם העצים שמסמנים בו הקריאה לחובת היום, שאינם קדושים

גם עשו משותף לכך, דהיינו להיקרא שְעִיר שמובנו שד, כמו ישמעאל וכדלעיל, שכן דרשו רז"ל בבראשית רבה [פרשה ס"ה] איש שעיר, גבר שְדִין, כמא דאתאמר [ישעיהו י"ג, כ"א] וְשְעִירִים יִרְקְדוּ שָׁם.

בעניין הסגולה המיוחדת שישנה באמירת פיטום הקטורת, תשובה לשואל האם מותר לכתוב את פיטום הקטורת על קלף וכו', והאם מותר להשתמש במכּוֹאט' של ס"ת לצורך נביאים וכתובים.

אנחנו צריכים זקוקים לשמירה מיוחדת, וסגולה מיוחדת לשמירה היא פיטום הקטורת. ישנה בכך תועלת עצומה. מי שאומר זאת בכוונה, הדבר שומר מכל מיני דברים רעים. עוד מעט נפרט יותר בעז"ה.

שאלה מהקהל: מתוך קלף?

תשובת מרן שליט"א: כן. עוד מעט נראה את המקורות לכך בלי נדר.

קיבלתי מכתב שאלות מידידנו הרב אפרים לוי הי"ו בזה"ל, שלום וברכה למו"ר עט"ר הגאון הגדול רבנו יצחק רצאבי שליט"א.

להלן מספר שאלות אשר נשאלתי בשיעור, ואמרתני אעלה אותן על שולחן גבוה, וכבוד מו"ר יערוך לפנינו שלחן.

לגבי מה שנוהגים העולם בזמנינו לרכוש לעצמם נוסח פיטום הקטורת בכתב אשורי, על קלף כשר, כמובא בשם הרה"ק רבי חיים פאלאגי, ואינני יודע המקור. וכן כתב גם כמהר"ר משה בן מכיר (בסדר היום שלו), "החושש עליו ועל נפשו, ראוי להשתדל בכל עוז בעניין הזה, ולכתוב כל עניין הקטורת בקלף כשר, בכתובת אשורית, ולקרות אותו פעם אחת בבוקר ובערב בכוונה גדולה, ואני ע"ב.

ושמעתי בשם כמה מפוסקי זמנינו שליט"א המפקפקים בדבר, להתיר לכתוב פרשיות התורה, ואוסרים לכתוב זאת לכתחילה, רק מתירים לקנות ולא לכתוב, כגון בספר ילקוט יוסף וכו'.

על כן שאלתי ובקשתי לדעת על מה סמכו הני רבוותא לעודד ולהמליץ על העניין לכתוב כנו"ל. ומהי דעת מרן שליט"א?

ושם מביא מעשה דר' אחא, דאזל לכפר טרשא וכו', ויעץ להם לומר פיטום הקטורת, וניצולו מהדבר ע"ש.

ובסוף פר' ויקהל אמרו שם, לית לך מלה בעלמא למתבר ליה לסטרא אחרא, בר קטורת. דלית לך מלה תביבא קמי קב"ה כקטרת. מלה דא גזירא קיימא קמי קב"ה, דכל מן דאסתכל וקרי בכל יומא עובדא דקטורת, ישתיב מכל מלין בישין דחרשין - של מכשפים - דעלמא, ומכל פגעין בישין, מדינא בישא, ומהרהורא בישא וממותנא, ולא יתזק כל ההוא יומא. דלא יכיל סטרא אחרא לשלטאה עליה. ואיצטריך דיתכוון ביה. לא העיקר להגיד, אלא בתנאי שיכוון באמירתו.

והוא מוסיף להדגיש, [מרן שליט"א קורא את הפיסקא הבאה, בניגון קריאת ספר הזוה"ק כמנהג אבותינו נע"ג] א"ר שמעון - תשמעו איזה משהו נפלא - אי בני נשא הוו ידעי, כמה עילאה איהו עובדא דקטורת קמי קב"ה, הוו נטלי כל מלה ומלה מניה, וסלקי לה עטרה על רישיהו ככתרא דדהבא. ומאן דאשתדל ביה, בעי לאסתכלא בעובדא דקטורת. ואי יכוין ביה בכל יומא, אית ליה חולקא בהאיי עלמא ובעלמא דאתי, ואסתלק מותנא מניה ומעלמא, וישתיב מכל דינין דהאיי עלמא.

אם היו בנ"א יודעים, כמה הדבר חשוב וכו', כתר שלזזהב. ואם האדם מכוון, יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא, מסתלק המות - המגפה - ממנו מהעולם, וניצול מכל הדינים שבזה העולם.

מסטרין בישין, ומדינא דגיהנם, ומדינא דמלכו אחרא. והאריך.

ושם אמר, קטורת קשיר קשירו, נהיר נהירו, אַעבַר זְהָמָא מעלמא, דאיהו תיקונא דכולא וכו'. הוא מסביר, את ביאור המלה 'קטורת'. למה זה נקרא כך? כי קטורת, זה מלשון קשירה. בארמית, קשר זהו קטר. זה מקשר את כל אותיות השם הקדוש. הוא מסביר שם ע"ד הסוד, כיצד זה מחבר את כל אותיות השם הוי"ה. ממילא הדבר פועל. וכו' וכו'.

לאחר מכן, מהרי"ץ מכניס באמצע, במהדורא בתרא - לכן הבאתי זאת בפסקי מהרי"ץ

כמו הם ע"כ. ולא השמיטו השתילי זיתים. ולפי הפירוש השני שהביא הכף החיים שם ס"ק ס"א, היינו האצבע שמראים בה לקורא שלא יטעה בקריאתו. ואף דמלשון רמ"א דנקט לחובת היום, משמע דלאו היינו אצבע, אלא ר"ל עצים שמסמנים בהם איזה ספר תורה להוציא היום לקריאה, וכפירוש הראשון המובא שם. מכל מקום מובן דהיינו הך. ומדנקט רמ"א שאינם קדושים כמו הם, משמע שיש בהם קדושה, אלא שקדושתם פחותה, וכדברי מעכ"ת. ולא עיינתי בדברי האחרונים בזה. איתמר.

וע"ע בשו"ת איגרות משה, לגבי הנחתו תוך הספר תורה, ואכמ"ל. יב"ן].

ביאור דברי גאון עוזנו מהרי"ץ זיע"א בעץ חיים בעניין חשיבות אמירת פיטום הקטורת, וכי אין צורך לומר פעמיים פיטום הקטורת בשחרית. הבנת דברי ספר סדר היום, כי הוא ערב לכך שמי שיקרא פעמיים ביום את פיטום הקטורת מתוך קלף כשר כמו ס"ת וכו', יינצל מכל הצרות.

בעת, לגבי שאלתו הראשונה.

כדרכנו בקודש, נתחיל בדברי מהרי"ץ זיע"א, גאון עוזנו ותפארתנו, אשר בספרו עץ חיים האריך בעניין אמירת פיטום הקטורת, בתפילת שחרית לפני עלינו לשבח.

אקרא את הדברים בפניכם, מתוך הספר פסקי מהרי"ץ [חלק א' דף ש"ח], כי כאן מובא גם מה שהוא הוסיף במהדורא בתרא.

וז"ל מהרי"ץ, עניין פיטום הקטורת, סודו רם ונישא. הוא מביא כמה מאמרים מהזוה"ק וכדלקמן. כיון שהזמן קצר, והספר מצוי וכולם יכולים לראות, ע"כ אומר זאת ממש בקצרה.

אמר רבי פינחס, זמנא חדא הוינא אזיל באורחא, וערעית - ופגשתי - באליהו. אמינא ליה, לימא לי מר מלה דמעליא לברייתא. אמר לי, קיים גזר קב"ה, ועאלו קמיה כל אלין מלאכיא דממונן לאדכרא חובי דבר נש, דבעידנא דיִדְכְרוּן בני נשא קורבניא, ויימרון ברעות נפשא ולבא עניינא דקטורת, דיתבטל מותנא מנייהו וכו'. תתבטל המגפה מהם.

שערי יצחק – השיעור השבועי

שהביא הזוהר פרשת ויקרא, שהוא משבר הקליפות ומונע ממנו יצה"ר – והוא מביא את מאמר הזוה"ק, מה שמהרי"ץ הביא בע"ח – וז"ל, כל מאן דאסתכל וקרי בעובדי דקטורת בכל יומא, ישתזיב מכל מלין דחרשייא, ומכל פגעין בישינ, ומהרהורא בישא וממותנא, ולא יתזק כל ההוא יומא, ובלבד דיכוין ביה.

הנה בדבר נקל יכול אדם להינצל מכמה עניינים גדולים, סוף סוף יהיה קורא אותו בכוונה ובדעת שלימה.

עוד שם וז"ל, א"ר שמעון, אי בני נשא הוו ידעין וכו'. [הוא מביא את המאמר שהבאנו לעיל].

והוא מסיים, ע"כ. דהיינו, עד כאן.

וכעת הוא כותב כך, החושש עליו ועל נפשו, ראוי להשתדל בכל עוז בעניין הזה, ולכתוב כל עניין הקטורת בקלף כשר. לא העיקר קלף. אלא צריך שיהיה גם כשר, שאפשר לכתוב עליו סת"ם.

בכתיבת אשורית. הכתב צריך להיות, כמו בס"ת. ולקרות אותו, פעם אחד בבוקר ובערב, בכוונה גדולה. ואני ערב.

שאלה מהקהל: צריך דוקא שסופר סת"ם יכתוב, או שכל אדם יכול לכתוב לעצמו?

תשובת מרן שליט"א: כל אדם יכול לכתוב לעצמו, אם יודע לכתוב כתב אשורי, דהיינו הכתב המרובע.

שאלה מהקהל: ואם זה נדפס ב'מחשב'?

תשובת מרן שליט"א: מסתבר שזאת דרגא פחות. אין מה להשוות.

יש שהתחכמו לצלם כת"י פיטום הקטורת של סופר סת"ם על קלף, באמרם כי הרויחו בכך את שיטת האוסרים לכתוב, ומאידך מותר לקרוא בו אחרי שנכתב. ולדעתי לא הועילו בזה, כי המעלה והסגולה היא בכתיבה עצמה ביד, שיש בכך קדושה, ולא במכונת צילום, שזה כמעשה קוף בעלמא, כשם שלא נחשב ע"י מכונה כתיבה לשמה, וכדומה.

ישנן כאן, כמה שאלות.

מהר"ר משה בן מכיר, אומר שהוא אחראי על כך. ערב. עליו ועל צוארו. למה הוא צריך לקחת עליו

ב'סוגריים מרובעות', כי זהו כעין 'תיקון' – בזה הלשון, והנה אין ללמוד מכאן, שצריך לומר אותו קודם תפילה ואחר תפילה, כי לא אמר רק שתי פעמים בכל יום, ר"ל בשחר ובערב. דהיינו בשחרית ומנחה.

הספרדים אומרים את פיטום הקטורת בשחרית פעמיים, גם לפני ברוך שאמר' וגם לפני 'עלינו לשבח'. מהרי"ץ לא כתב זאת בסידורו, אלא כפי שאנחנו נוהגים. כפי שהזוה"ק אומר, פעמיים בכל יום, בבוקר ובערב.

וכתב הרב תוס' יו"ט בשם המפרש סוף פרק ד' דתמיד וז"ל, ולאחר קרית שמע, יקטירו הקטורת. והכי נכון הדבר שיתפללו קודם שיקטירו שום הקטרה, ויעל קרבנם לריח ניחוח עכ"ל. וגם רבינו עובדיה, שרמז אליו הרב תוס' יו"ט, כתב בריש פרק ה', דהקטורת היתה לאחר הקרבת התמיד ע"ש, ותפילות כנגד התמידין. א"כ אין חיוב הקטורת, רק בסוף.

אם כן, אין פעמיים פיטום הקטורת בשחרית, אלא רק אחרי התפילה, כי הקטורת בבית המקדש היתה נעשית אחרי קרבן התמיד.

ובספר סדר היום האריך ג"כ, ומסיים שאמירתו בכוונה גורמת לנו ברכה והצלחה והרווחה בכל מעשי ידינו ומעשיר, ואינו בא לידי עניות הזהיר בו. כמו שמצינו בכהנים המקטירים אותו, שכל כהן שזכה בו פעם אחת, לא הוצרך להקטיר פעם אחרת מפני שנתברך במעשה ידיו, והיו הכהנים שלא זכו בו מעולם מפיסים בו כדי לזכות בהקטרתו להתברך בהרווחת מזונותיהם, עיין שם באורך.

ומהרי"ץ מציין בסוף, ועיין בספר מעבר יבוק, דף קמ"א ע"א וע"ב.

צ"ל קמ"ח בחי"ת, כאשר ראיתי בכתי"ק, וכך בדקתי ומצאתי בדפוס אמשטרדם שהיה בידיו של מהרי"ץ. עיין לקמן.

*

בספר סדר היום – למהר"ר משה בן מכיר, שהיה מגדולי ישראל – כתב [בפרשת סדר העבודה, דף ט"ו, בענין פרשת הקטורת] בזה"ל, עניין הקטורת, הוא ענין גדול לבטל כל נגע וכל פגע רע, כמו

ואם מישהו ישאל לגביהם מהו המקור, צריכים לדעת כי אין מקור ממש. המקור הוא, אותו גדול אשר אמר זאת.

דהיינו, גדולי ישראל התבוננו והתעמקו, היתה להם השראה, כעין רוח הקודש, להבין לגבי דברים מסויימים – הם ידעו את הנקודה בשרשים – כי בדבר הזה, ובאופנים כאלה, ישנה סגולה לכך וכך, ושתהיה מכך תועלת. על כן, אינני שואל מהו המקור שלהם, כי הם המקור. ובפרט אם הדבר הזה, נעשה והתפרסם והתקבל בעם ישראל, והוכיח את עצמו, שזה בדוק ומנוסה. סוד י"י ליראיו.

שאלה מהקהל: הרי ישנו מדרש שהמלאך נתן למשה את הסגולה הזאת.

תשובת מרן שליט"א: שם מדובר להקטיר את הקטורת ממש, לא לקרוא. זה בגמ' שבת [דף פט]. אף מלאך המות מסר לו דבר, שנאמר [במדבר י"ז, י"ב] וַיִּתֵּן אֶת הַקְּטֹרֶת וַיְכַפֵּר עַל הָעָם. ואומר, וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמַּתִּים וּבֵין הַחַיִּים וְגו'. אי לאו דאמר ליה, מי הוה ידע יעו"ש. לא כתוב, לגבי הקריאה. וכעת הוא מוסיף לנו, קלף כשר, וכתובה אשורית. מהיכן הוא לקח זאת?

ולגבי מה ששאלנו, מה צריך את הערבות שלו? הרי כבר יש לנו את דברי רשב"י? ולא רק זה, אלא רשב"י אמר רק לקרוא זאת עם כוונה, וכעת הרב סדה"י בא ואומר לנו תוספת דברים חדשים, קלף וכתובה אשורית, כמו ס"ת.

לענ"ד צריכים להגיד, כי זה מפני ירידת הדורות. דהיינו, בזמן רשב"י היתה מספיקה הקריאה והכוונה. אולם כנראה, בדורות האחרונים, כ"ש וק"ו בדורות שלנו, צריך משהו יותר מוחשי, וחזק טְפִי.

למדתי זאת, ממה שישנו דבר הדומה לכך, בספר סדר היום לפני כן, שם הוא כותב בעניין ברכות השחר.

הרי בדורות שלנו, אנחנו אומרים את ברכות השחר בבית הכנסת, ובזמן חז"ל אמרו אותן בבית, כדאי' בגמ' ברכות דף ס"ו ע"ב, וכבר עמדנו על כך בס"ד בתשובה שזוהי תקנת הגאונים ואכמ"ל.

אחריות? וכי לא מספיק רבי שמעון בר יוחאי? הרי הדבר כתוב בהדיא בספר הזוה"ק. והוא בעצמו מביא את מאמר הזוה"ק. מדוע הוא מוסיף כאן, יואני ערב'?

שנית, בכף החיים למהר"ח פאלאג'י [סימן י"ז אות י"ח], אף שלא הביא דברי את סדר היום הללו, כתב משהו דומה.

בהתחלה הוא כותב כך, הַזְהִיר בְּסֵפֶר שְׂכַחַת לְקַט מְעֵרְכַת בִּי"ת, דְּכִשְׂאוֹמֵר פִּיטוֹם הַקְּטוֹרֶת, יִסְתַּכַּל בְּאוֹתֵיּוֹת. וְכֵן רֵאִיתִי שְׂכַתָּב בְּסֵפֶר עֵרֶךְ לְחַם לְמוֹהֲרֵיק"ש ז"ל, דִּיקְרָא מֵתוֹךְ הַסֵּפֶר. וְעֵיִן בְּאִשְׁל מְפָרִי. וּבִילְקוּט רְאוּבֵנִי סֵדֵר בֵּן קָהַת כְּתָב, כִּי י"א סִימְנֵי הַקְּטוֹרֶת, הֵם סְגוּלָה נְפִלְאָה לְהַכְנִיעַ י"א מַחֲנוֹת שֶׁל סְמַא"ל, כֹּאשֶׁר יְעוּיִין שֵׁם.

ואם אומר במרוצה ובעל פה, ומכין עצמו דישים לדרך פעמיו, לא יהיה לו שום תועלת מאמירה זאת. אם האדם אומר זאת 'על הדרך', הדבר איננו שוה. לא עשית כלום.

ובספר מעיל צדקה כתב, דיכתוב פרשת הקטורת על הקלף, או גויל, בכתב אשורית כספר תורה, ויקרא בו, ויעשה לו סגולה, דהקטורת מעשיר, ומובטח לו דלא יופסק פרנסתו, ותמיד יהיה לו פרנסה טובה וכלכלה בריוח ולא בצמצום וכו'.

כאן כתובה סגולה אחרת. הרי כתוב בגמרא, כי כהן שזכה בקטורת פעם אחת, יותר הוא לא עושה את הקטורת, כיון שהוא כבר נהיה עשיר. למה שלא תתן למישהו אחר שיתעשר. אם כן, הקריאה היא סגולה גם לזה.

בכמה ספרים כותבים, כי המקור לכך הוא בספר סדר היום, אבל כל רואה יראה שסדה"י דיבר על סגולה להינצל ממות וממקרים רעים ומיצה"ר, מכל הצרות. ואני מבין, גם ממלחמה. מכל ה'דינים'. אם כן, הסגולה הזאת לעושר, היא אחרת.

עכ"פ, המקור הראשון לעיקר העניין לכתוב פיטום הקטורת על קלף וכו' הוא מהספר סדר היום. ברם, מהו מקורו של סדר היום? מהיכן סדה"י הביא זאת? חושבני – בזמנו הסברנו את העניין באריכות, בשיעור וישלח התשפ"ג. ע"כ כעת רק אזכיר לכם זאת – כי ישנן סגולות רבות הכתובות בספרים,

שערי יצחק – השיעור השבועי

על הכיסאות, אבל תלמוד תורה אסור עד הלילה. אם כן, מהו ההיתר?

כך כתבתי שם [בסעיף כ"ב], נראה לי שיש לדלג פיטום הקטורת, כמו בשחרית. כי כל היום אסור בתלמוד תורה. אעפ"י שהמנהג לאמרו.

ובעיני יצחק [הערה נ"א] כתבתי בזה"ל, וכן משמע בכת"י קדשו של מהרי"ץ. ואכמ"ל.

דהיינו, נראה כי דעת מהרי"ץ לדלג אז את זה. כי ראיתי למהרי"ץ כתב בכתב יד קדשו – לא כפי שהדפיסו בשמו בעץ חיים – בזה"ל, מנחה לתשעה באב, לובשים ציצית ומניחים תפילין, ומברכים עליהם. ואומר למנצח על הגתית וכו', ופרשת התמיד וכו', ואשרי וכו'. דילג מהרי"ץ, את פיטום הקטורת. לא כמו בדפוס שהוסיפו, ופיטום הקטורת'.

בכל אופן, העולם אומר פיטום הקטורת בתשעה באב במנחה. השאלה היא, על מה העולם סומך? זאת שאלה אחת.

שנית, הרי בכל יום אומרים בשחרית אחרי פיטום הקטורת קדיש דרבנן, כיון שזהו לימוד תורה, כפי שאומרים בליל שבת אחרי במה מדליקין, וכדומה. הרי אלו ברייתות, במסכת כריתות. א"כ מאי שנא במנחה, אחרי שאומרים פיטום הקטורת, ממשיכים והוא רחום וכו'. מה עם קדיש דרבנן? למה לא אומרים, רבי חנניא וכו'? מה נשתנה פה? שלישית, למה אצלינו במנחה, מקצרים את פיטום הקטורת. זאת קושיא, שהיתה לי מ[אזו]עולם, ואין פותר לי: מדוע לא אומרים את ההמשך? מתחילים פיטום הקטורת, אתה הוא וכו', עד 'שאינ מכניסין מי רגלים במקדש מפני הכבוד', ומסיימים בתוספת מלים 'זהקטיר והשתחוה ויצא'. ותו לא. למה לא ממשיכים ואומרים, תניא וכו', כפי שאומרים בעדות האחרות? וכמו שאנחנו עצמנו אומרים בבוקר.

מה נגיד? אולי במנחה רוצים לקצר, מפני דוחק הזמן. ברם, חזינן דאפילו אם יהיה להם זמן, לא יגידו את זה. כגון, אם אין עשירי, מחכים שיגיע, לא משלימים זאת בנתיים.

משלושת השאלות האלה, מגיעים לענ"ד בס"ד לתירוץ אחד.

אבל הוא אומר על כך, כי בזמנינו אי אפשר להגיד בבית. וז"ל, נתפשט המנהג לאמרם זו אחר זו בבית הכנסת, ולא בביתו, כל אחת במקומה, לפי שהמקום בביתו אינו כל כך נקי וטהור לסדר כמה ברכות זו אחר זו. ועוד, שאין שם כוונתו כל כך נקיה, כי הוא טרוד משנתו או דמיונות אחרים, כמו בבית הכנסת, שאימת שכינה ואימת עם קדוש עליו. ועוד, שמזכה אחרים עמו, שיענו אחריו אמין. ומכל אלו הטעמים, ראוי לכל בעל נפש לאמרם בבית הכנסת.

ואם נראה מן הגמרא הפך מזה, גם הרמב"ם זלה"ה לא פסק כן, היינו בדורות הראשונים שהיו מדקדקים יותר ממנו, והיו יכולים לצאת ממכשול עון. אבל בזמנינו זה, שיש כמה אנשים שלא היו אומרים אותן, לא בביתן ולא בבית הכנסת, ועכשיו ששומעים מפי אחרים ואומרים אותן בעצמן, או שומעין ועונין אמין ויוצאין יד"ח, ראוי לאמרן בבית הכנסת. ירדו הדורות.

והמדקדק שרוצה לומר כל אחת במקומה בביתו, יאמר כל אחת מהן בזמן הראוי לה, בלא הזכרת שם ומלכות, ולא הפסיד כלום, וראוי הוא. על כן, גם בנ"ד הוא היה צריך להוסיף משהו מעצמו.

תירוץ אחד לשלוש שאלות. א' מדוע מנהג העולם לומר פיטום הקטורת בתשעה באב במנחה, אף שאסור עדיין אז בתלמוד תורה. ב' מדוע לא אומרים קדיש דרבנן, אחרי פיטום הקטורת במנחה. ג' מדוע במנחה של כל יום מקצרים את פיטום הקטורת, ומסיימים במלים 'זהקטיר והשתחוה ויצא'.

בעת תשמעו.

חזן ממה ששאל הרב אפרים לוי הי"ו, גם לי ישנן שלוש שאלות.

בתשעה באב, בתפילת המנחה, העולם נוהג להגיד פיטום הקטורת. ובהדיא מודפס כך בסידורים. מאידך בשלחן ערוך המקוצר [חלק ג' (מועדים)], הלכות תשעה באב, סימן ק"ה [כתבתי, כי נראה לי שלא להגיד זאת. כי הסיבה שלא אומרים פיטום הקטורת בבוקר, היא מפני שזהו תלמוד תורה, א"כ כיצד אפשר לומר פיטום הקטורת במנחה? אמנם במנחה מותר כבר לשבת

הערה בכתב אחרי השיעור: מה שאמר הרב כי קטורת בשחרית לימוד ובמנחה סגולה. ובשחרית נכללת גם סגולה, שהרי הסגולה היא בקריאת הקטורת פעמיים בכל יום. והנה מה שבשחרית היא גם לימוד, נראה דהיינו תמורת הקטורת שבמקדש, ומשום ונשלמה פרים שפתינו. ואם כן קשה מדוע במנחה אינה גם לימוד, שהרי במקדש הקטירו גם בין הערביים. ואם מפני שהקטירו אחרי תמיד של בין הערביים, ואנו קוראים אותה לפני תפילת מנחה שהיא כנגד תמיד של בין הערבים, קשה מדוע לא קבעו לקרוא את הקטורת אחרי תפילת מנחה, ותהיה הקריאה גם לימוד וגם סגולה, כמו בשחרית. עכ"ל נר"ו.

תשובת מרן שליט"א: כבר דנו בזה בכמה ספרים, כמובא בפסקי תשובות סימן רל"ד דף תתקס"א, יעויין שם ותרו"ץ.

שאלה מהקהל: מי אמר שהסגולה שהובטחה היא גם כאשר אומרים רק עד שם?

תשובת מרן שליט"א: הכי מסתברא, כיון שזהו העיקר. אחד עשר הסמנים, ופירוט הפמיות שלהם, משקל שבעים שבעים מנה וכו'. ההמשך, הן הוספות.

המשך השאלה מהקהל: גם ע"ג קלף, לכתוב רק עד שם?

תשובת מרן שליט"א: נראה שאכן היה מספיק. אבל כפי שאומרים, 'מהיות טוב וגו'', כדאי להמשיך עד הסוף, לצורך האמירה בבוקר. למה לא? אבל הדעת נותנת, כי הסגולה היא על העיקר, עד פה. אמרנו את כל הסמנים, ופירטנו אותם, וגם יין קפריסין וכו'. ומה שכתוב אחר כך, כשהוא שוחק אומר הדק היטב וכו', ומה הדין אם חיסר וכו', וכן אחת לששים שנה וכו', אלו פרטים, זהו אינו העיקר של פיטום הקטורת. א"כ את העיקר אמרנו.

שאלה מהקהל: בבוקר של ת"ב, בזמן שבשאר הימים אומרים את הכל, ואי אפשר להגיד כעת, כי זה דרך לימוד. וכי אם נקצר יהיה מותר?

תשובת מרן שליט"א: לא. זהו התירוץ שתירצנו. אין הכי נמי. אתה רק המשכת, הסברת יותר טוב, את מה שאנחנו אומרים.

בתפילת המנחה, לא אומרים את פיטום הקטורת לשם לימוד, אלא כי במנחה זאת סגולה. בבוקר זה גם לימוד, ובמנחה רק סגולה. בכל אופן זה העיקר. אין צורך להתכוון במיוחד לכך, אלא עצם זה שלא אומרים את ההמשך, מוכיח על כך. כי אם נמשיך, תניא רבי נתן אומר, כשהוא שוחק וכו', ועוד תני ברקפרא וכו', אזי זהו לימוד. אנחנו אומרים את העיקר, שזהו החלק הראשון, הפרשה שכתובה בתורה, קח לך סמים וגו', ואח"כ תנו רבנן וכו', כל פרטי י"א הסמנים, וגומרים פה. אם ימשיכו עוד, הדבר נראה שלומדים, זהו לימוד, ואז יהיה נצרך לומר קדיש דרבנן. לכן לא רצו להגיד זאת, בכדי לחזק את ההבחנה הזאת.

ממילא מובן, מדוע בת"ב במנחה, העולם נוהג לומר זאת, אף שכל אותו יום אסור בת"ת. כי זה לא נאמר במנחה בתורת לימוד, שהרי אין מסיימים על זה קדיש דרבנן כיון שזהו אינו לימוד, אלא סגולה. להגין על צאך קדשים, עיין כגון זה למהרי"ץ בע"ח סדר תשעה באב דף י' ע"ב לגבי ויהי נועם.

א"כ שלושת השאלות הללו, הן מיושבות.

ואם נשאל, הרי בת"ב בבוקר, לא אמרנו כלל? התשובה היא, כי אין לנו בבוקר ברירה. אין למדים אפשר, משאי אפשר. אמנם הסגולה היא, לומר זאת פעמיים. א"כ בתשעה באב, תהיה רק חצי סגולה. או שבגלל שאין לנו ברירה, הקב"ה יחשיב זאת, כביכול אמרנו פיטום הקטורת פעמיים.

מה שהנהיגו רבותינו חכמי תימן נע"ג בנוסח בלדי לומר מפיטום הקטורת רק עד מפני הכבוד, מפליא שמצאתי להם חבר, או עכ"פ משהו קרוב לכך, בס' שלחן הטהור (מקאמרנא, בעל היכל הברכה) שכתב בסימן רל"ה סעיף ב', יאמר קודם מנחה פרשת התמיד, ופרשת קטורת – דהיינו הפסוקים – ופיטום הקטורת בקיצור ע"כ. מאידך בכף החיים [סי' מ"ח סק"א ד"ה אחר, ובסימן רל"ג סק"ג] כתב בשם שער הכוונות, לומר גם במנחה את פיטום הקטורת כולו. בין בסדר הקרבנות, בין בסוף תפילת שחרית, בין במנחה, כולם שווים יעו"ש. וצריך להתחקות אחר מקורות העניין.

שערי יצחק – השיעור השבועי

אעיקרא זכורני שכבר דיברנו בס"ד בעבר כי כל עיקר אמירת קדיש דרבנן תוך כדי התפילות, נתייסדה ע"י בעל שו"ת בנימין זאב, ולא נהגו הקדמונים, מאחר שזה גדר לימוד ממש, אלא חוזרים שוב ושוב תמיד על אותו עניין, דהיינו במה מדליקין, פיטום הקטורת, איזהו מקומן של זבחים. שאלה מהקהל: למה בשב"ק גם אנחנו אומרים פיטום הקטורת לפני התפילה?

תשובת מרן שליט"א: יפה. יש לומר א' אם לא יועיל, לא יזיק. הרי בעצם הקושיא היא אינה עלי, אלא על מהרי"ץ. הרי מהרי"ץ בעצמו אומר, להגיד רק אחרי התפילה. ולגבי שב"ק, הוא בעצמו כותב אחרת. כנראה, בגלל שיש פנאי. זה לא שאסור להגיד. מהרי"ץ אומר, כי 'החיוב' הוא רק אחרי התפילה, אבל הוא לא אומר שלא טוב להגיד.

ועוד יש לומר, שלכל הפחות, הדבר יהיה אז בדרך ובתורת סגולה.

נפקא מינה, אם ישנן שתי אפשרויות לאמירתו. ישנם כאלה האומרים, למה נאמר שוב פיטום הקטורת אחרי התפילה, הרי כבר אמרנו ב'תיקון' שלפני התפילה. בפרט כשהם נחפזים קצת מאיזו סיבה. ברם צריכים לדעת, כי הדבר ההיפך. העיקר הוא, לומר אחרי התפילה. מה שאמרו לפני כן, זהו פחות העיקר. [ועיין בס' חמדת ימים ענייני שבת, ומה שדיברתי על כך בס"ד בהרחבה בשיעור מוצש"ק שלח לך התש"ע].

שקלא וטריא בעניין האיסור לכתוב פרשיות מן התורה, ובדברי הרה"ג דוד יוסף שליט"א בספרו הלכה ברורה – אוצרות יוסף, האם מותר לכתוב את פיטום הקטורת על קלף או על נייר וכו', ומה שכתב אביו הגרע"י זצ"ל בשו"ת יביע אומר בעניין זה.

כעת לגבי עיקר השאלה ששאל הרב אפרים לוי הי"ו, הרי אסור לכתוב את פרשיות התורה. זאת שאלה ידועה. כידוע, אחד מגדולי הדור האחרון, פירסם את הפקפוק שלו בעניין זה. בשו"ת יביע אומר [חלק ט'], הוא שכתב שאסור לעשות זאת, מהאיי טעמא. הערה מהקהל: עקפו את הבעיית הזאת, עושים את זה שלוש שורות.

אל תעשה זאת, שלא יהיו בלבולים. ככה הדבר נקבע. אחרת, הוא צריך לכוון שזה לא לימוד אלא סגולה.

קבעו זאת כך מראש, בתקנה ובהנהגה, שביום הזה הדבר נאמר רק במנחה בתורת סגולה, להגין על צאן קדשים כמו שאמרנו. הרי במנחה, כבר מברכים על הטלית ומניחים תפילין וכו', אומרים מי שבירך, ודברים של ברכות, להראות כי בכך אנחנו מתנחמים.

שאלה מהקהל: האם ישנו עניין להגיד אחרי תפילת המנחה, את החלק שלא אמרנו, לא לשם לימוד אלא לשם סגולה?

תשובת מרן שליט"א: אם תכוון לשם סגולה? לא פלוג רבנן.

שאלה מהקהל: א"כ למעשה, ראוי להגיד פיטום הקטורת במנחה של ת"ב, או שלא?

תשובת מרן שליט"א: המסקנא שלי היא, שכן. בלי נדר השנה אנחנו נגיד, אבל אנו מקווים שייהפך לששון ולשמחה. או עכ"פ אני אשתוק, ולא אומר לציבור לדלג. ישנם דברים, שאני מתרץ את 'העולם', אבל בעצמי אינני עושה כמותם. ברם, נראה לי שכן אגיד, כי נראה שאין חשש להגיד. עכ"פ מנהג העולם בזה, יש לו על מה שיסמוך. ושוב מצאתי בזכרונותי הרחבת פרטים בזה, ובלנ"ד נביאם בשיעור נוסף.

ולגבי כתי"ק של מהרי"ץ, כנראה – כך חושבני כעת – שהמדפיסים לא בדו זאת מליבם. הרי לפעמים, בין כתבי היד של מהרי"ץ עצמו ישנם הבדלים, א"כ כנראה הגיע אליהם כת"י שהיה כתוב בו כך במפורש, דהיינו הזכר אמירת פיטום הקטורת במנחה של ת"ב. אולי מהרי"ץ בעצמו חזר בו שם.

גם השאמי שאומרים את פיטום הקטורת כולו במנחה כמו בשחרית, כבקהילות הספרדים, צריך לומר שבמנחה הוא בעיקרו רק סגולה ולא לימוד, שאל"כ למה לא יאמרו לאחר מכן קדיש דרבנן. וכן מטעם זה אתי שפיר לאמרם במנחה של ת"ב. אלא שבבלדי יש לזה היכר טפי, על ידי שמקצרים אותו, כדבר האמור.

תשובת מרן שליט"א: נכון. זה התחיל רק בשנים האחרונות, שהרבה סופרים עושים כך. אבל עוד מעט, נראה בס"ד כי גם זה עדיין איננו 'חלק'. כי ישנם הסוברים, כי 'שלוש שורות' היינו דוקא במרחק, ולא שורה אחרי שורה. לכן ברצוני להגיד בעזרתו יתב' מהלך חדש, בכדי ליישב זאת בצורה יותר יסודית.

זאת סוגיא בגמ' מסכת גטין [דף ס' ע"א], שם מובא כך, רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו, האי ספר אפטרטא, אסור למקרי ביה בשבת. מאי טעמא? דלא ניתן ליכתב. מר בר רב אשי אמר, לטלטולי נמי אסור. מאי טעמא? דהא לא חזי למיקרי ביה. אומרת הגמרא, ולא היא. שרי לטלטולי, ושרי למיקרי ביה. דר' יוחנן ור"ש בן לקיש, מעייני בספרא דאגדתא בשבתא. והא לא ניתן ליכתב? אלא, כיון דלא אפשר, עת לעשות ליהוה הפרו תורתך [תהלים קי"ט, קכ"ו]. הכא נמי, כיון דלא אפשר, עת לעשות לי"י הפרו תורתך.

'ספר אפטרטא' היינו, ספר של הפטרה. דהיינו, בזמנם היו כותבים רק את ההפטרות, כפי שישנן אצלינו, רק שאצלם זה היה גלול, ועל קלף או גויל, ולא נייר. כיצד הדבר מותר? הרי זהו אינו נביא שלם?

אגב אורחא, חשבתי לעצמי, כי לא היה צריך לקרוא, ספר 'אפטרטא', שהרי אפטרטא' זהו לשון יחיד.

כיצד אנחנו אומרים, 'ספר הפטרות', (או הפטרות)? בלשון רבים. א"כ בארמית היה צ"ל, ספר אפטרטא. כפי שאורייתא' היו"ד בשוא לשון יחיד, ו'אורייתא' היו"ד בקמץ זה לשון רבים. וכל כה"ג בלשון רבים, שעושים קמץ במקום שוא. אבל שגור לנו, ספר אפטרטא.

אגיד לכם, למה? האמת היא, שבלשון ההמון אצלינו אומרים, 'הפטרה' סתם. כגון אדם מבקש ספר זה מחבירו, אומר לו 'תביא לי את הפטרה'. כפי שאומרים על התורה, 'תביא לי את הפרשה'. ישנו תאג, וישנו חומש. מה שהוא נכתב עם התרגום, קוראים לו אצלינו 'פרשה'. וכמו כן, 'הפטרה'. א"כ כנראה זהו הסגנון, גם בזמנם. רק שאצלם זה היה בארמית.

לאחר מכן, הגמרא שם אומרת כך, בעא מיניה אב"י מרבה, מהו לכתוב מגילה לתינוק להתלמד בה? תיבעי למאן דאמר, תורה מגילה מגילה ניתנה. תיבעי למאן דאמר, תורה חתומה ניתנה. תיבעי למ"ד תורה מגילה מגילה ניתנה, כיון דמגילה מגילה ניתנה, כותבין. או דילמא, כיון דאידיבק אידיבק. גם אם התורה ניתנה לא בבת אחת, אבל לבסוף חיברו זאת.

תיבעי למ"ד תורה חתומה ניתנה, כיון דחתומה ניתנה, אין כותבין. או דילמא, כיון דלא אפשר, כותבין. א"ל, אין כותבין. ומה טעם? לפי שאין כותבין.

איך ההלכה למעשה, נחלקו בכך גדולי עולם. הרי"ף כותב, 'כותבין מגילה לתינוק'. ולכאורה הדבר נגד מסקנת הסוגיא. והרא"ש התפלא עליו, ותיריך.

והרמב"ם כותב [פרק שביעי מהלכות ס"ת הלכה י"ד] כך, מותר לכתוב התורה כל חומש וחומש בפני עצמו, ואין בהן קדושת ספר תורה. אבל לא יכתוב מגילה בפני עצמה, שיהיה בה פרשיות. ואין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה. ואם דעתו להשלים עליה חומש, מותר. כתב מגילה שלש שלש תיבות בשיטה אחת, מותר.

כדי שנלך 'בדרך קצרה', כי בספרים רבים דנו בנושא, נביא את מה שכתב ידידנו הגאון רבי דוד יוסף שליט"א בספרו הלכה ברורה [חלק שביעי, אוצרות יוסף, סימן א'], ששם אסף את תמצית כל הדעות כמעט, והוסיף גם נופך מדיליה בזה"ל, שאלה. יש נוהגים לכתוב כל פרשת הקטורת ופיטום הקטורת על קלף, וקוראים הכל מתוך הקלף, ואומרים שהיא סגולה לפרנסה טובה ולעושר. ויש מערערים על כך, ממה שאמרו חז"ל [במסכת גיטין דף ס.], "אין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה". האם יש לקיים מנהג זה?

תשובה. לכתחלה יש להחמיר שלא לכתוב כל פרשת הקטורת על קלף, מפני שיש לחוש בזה למה שאמרו חז"ל "אין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה". ומכל מקום בדיעבד אם עשה כן, אין צריך להחמיר בזה לגנוז הקלף, ורשאי לקיימו ולקרוא מתוכו בכל יום. כך המסקנא שלו.

דעה [סימן רפ"ג סעיף ב'] כדעת הרמב"ם להחמיר בזה.

ועיין בטורי אבן [מגילה דף ח: ד"ה רשב"ג] שכתב להוכיח דהוי איסורא דאורייתא. ועיין עוד במה שכתב בעניין זה, אי הוי איסורא דאורייתא, בשו"ת תשובה מאהבה חלק א' [סימן ס"ז].

הוא מציין, אליבא דמאן דאמר שהדבר אסור, האם האיסור הוא מדאורייתא? הטורי אבן אומר שזה מדאורייתא, והתשובה מאהבה דן בכך.

חושבני, כך נראה לי, כי מהספר קרית ספר להמב"ט, מובן כי האיסור הוא מדרבנן, אם אכן ישנה שאלה. כי הרי הקרית ספר נועד להסביר מה מדאורייתא ומה מדרבנן, ובנ"ד הוא מתעלם. הוא לא מביא שום פסוק, אלא רק את ההלכה כפי שהיא. נראה לענ"ד מסתימת לשונו, שזה מדרבנן.

בכל אופן, בהמשך כתב בהלכה ברורה כך, אמנם הב"ח [שם] העיר, שפשט המנהג להקל כדעת הרי"ף. וכן כתב הש"ך יורה דעה [שם סק"ג], ושכן דעת המרדכי [גטין סימן ת"ז] והאגודה [שם] להקל. ועיין בשו"ת גנת ורדים [חלק אורח חיים כלל ב' סימן כ"ה] שכתב להחמיר בכיוצא בזה, ומכל מקום כתב שבדיעבד מוטב להשאירם מאשר לגנום ע"ש. והגאון מהר"ר יוסף הלוי בתשובתו שם [סימן כ"ו], וכן בשו"ת מטה יוסף חלק א' [סימן ה'] כתב לדחות דבריו, וביאר שנהגו להקל בזה כהרי"ף, ואין למחות בידם. ומכל מקום, הבא לשאול, אין מורים לו להתיר וע"ש.

מן ההמשך מתברר, כי הנדון הוא לא רק אם כותבים על קלף, אלא אפי"ן אם כותבים ע"ג נייר. כגון, ממה שהביא שם בשם מהרי"ט בזה"ל, אולם בשו"ת מהרי"ט חלק ב' [חלק אורח חיים סימן ג'] כתב לדון, אם מותר לכתוב פסוקים בנייר ולתלותם בפתח בית הכנסת, וכתב להחמיר בזה מהטעם הנ"ל, דאין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה, ושאפילו הרי"ף שכתב להקל בזה, הוא משום עת לעשות לי"י הפרו תורתך. [ומכל מקום סיים מהרי"ט, שאם הדבר קבוע מאבותיהם, אין למחות בידם, מאחר שיש להם יתד לתלות מדברי הרי"ף]. וע"ש. וכן פסק

ובנימוקים ומקורות' שם, כתב על זאת כך, אלא שלכאורה יש להעיר על זה ממה שאמרו בגטין [דף ס.], אין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה. וכן פסקו הרמב"ם [פרק ז' מהלכות ספר תורה הלכה י"ד], והאשכול חלק ב' [הלכות ספר תורה סימן י"ג, עמוד מ"ד, ובמהדורת אלביק דף נ"ט ע"ב]. אמנם הרי"ף [גטין סוף פרק ה', דף כ"ח ע"א מהספר] כתב, כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה. והר"ן בהלכות שם תמה על זה, דבגמרא מוכח להדיא דהלכה כמאן דאמר אין כותבין. אבל בחידושי [גטין שם] כתב לבאר דעת הרי"ף להקל בזה, משום עת לעשות לי"י הפרו תורתך. וכן כתב עוד הר"ן בחידושי לשבת [דף קטו.], ובהלכות על הרי"ף [שבת שם, דף מ"ג ע"א מהספר].

וכן הרא"ש [גטין פרק ה' סימן כ'] כתב בדעת הרי"ף להקל בזה, ובפירושו השני שם כתב בדעת הרי"ף דהיינו היכא דלא אפשר בעניין אחר. וכן כתב המאירי [שם] בדעת הרי"ף, והסכים לזה. ועיין בבית יוסף [סימן רפ"ג] שהאריך בביאור דעת הרי"ף, ומסקנתו שמה שהיקל הרי"ף הוא משום עת לעשות לי"י הפרו תורתך. אולם בכסף משנה [שם] כתב בדעת הרי"ף, שאף הוא לא היקל, אלא כשדעתו להשלים עליה שאר פרשיות דוקא. ועיין בחידושי הנימוקי יוסף הנד"מ [גטין ס.]. שכתב בשם הגאונים, שפסקו הלכה כמאן דאמר כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה, משום עת לעשות לי"י הפרו תורתך.

חשוב לדעת זאת, שכך הגאונים כתבו, וכדלקמן ד"ה הרמב"ם.

וכן פסקו הרי"ד בפסקיו [גטין ס.], והרי"ז בפסקיו [הלכות ספר תורה אות י"א]. ועיין בשו"ת התשב"ץ חלק א' [סימן ב'], שפסק גם כן להקל כדעת הרי"ף, ושכן דעת הרא"ש. ושם הביא בשם רבינו יוסף אבן מיגאש שפסק להחמיר. [ומה שכתב הרשב"ץ בדעת הרא"ש, הנה מדברי הטור יורה דעה [סימן רפ"ג] משמע, שלעניין הלכה הרא"ש סבירא ליה כהרמב"ם. וכן נראה מדבריו בקיצור פסקי הרא"ש שם]. ומכל מקום לענין הלכה פסק מרן השלחן ערוך יורה

שלימה, פתוחה או סתומה. אבל שלושה פסוקים, או שנים, זה מותר.

ואם תמצא לומר כהרמב"ם – בתשובותיו – דאף בשנים או שלשה פסוקים יש לאסור, שמא כשכותב הפסוקים ומיד לאחריהם כותב פירושם וביאורם יש להקל.

ואמנם לעניין שני הספיקות הראשונים לדעת הרמב"ם יש להחמיר בשניהם, דסבירא ליה דהלכה כמאן דאמר אין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה, וסבירא ליה גם כן שאפילו כותב פסוק אחד אסור. גם הרמב"ם כותב, שפסוק אחד אסור.

מכל מקום כיון שבדעת מרן השלחן ערוך, שפיר אפשר לפרש דסבירא ליה להקל בפסוק אחד, ואין הכרח בדבריו דסבירא ליה להחמיר גם בפסוק אחד או יותר שאינם פרשה שלמה, תזי לאצטרופי שיטה זו לספק ספיקא.

ומה גם שיש לצרף לזה גם הסברא, דשאני כותב הפסוקים בתוספת הברייתא המבארת את הפסוקים, וגם בלאו הכי הרי בדורות הקודמים הקילו לכתוב פרשת הקטורת בתוך הסידור, ומה לי כשכותבה בתוך הסידור עם שאר סדר התפילה, ומה לי כשכותבה לבדה עם הברייתות של פיטום הקטורת. וגם אין לחלק בזה בין כתיבה על קלף לבין כתיבה על נייר, וכמו שנתבאר.

אולם אחר שכתבתי כל הנ"ל, הצגתי הדברים בפני אאמו"ר מרן הראש"ל (שליט"א) [זצ"ל] – זהו הגאון הגדול הרב עובדיה יוסף – ועיין בהם היטב, ואמר לי שהוא עומד על דעתו שהעיקר כמו שכתב בשו"ת יביע אומר חלק ט' הנ"ל, להחמיר בנדוננו, ואין לסמוך על הספק ספיקא הנ"ל, שהרי בבית יוסף הביא דברי הרמב"ם בתשובה שאפילו פסוק אחד אין לכתבו כהוייתו, ואנו קיבלנו עלינו גם דברי מרן בבית יוסף. ומה שסתם בשלחן ערוך, ילמד סתום מן המפורש. ועמש"כ בשו"ת יביע אומר ח"ט עמוד ר"ו.

ואם כן נפל הספק ספיקא בבירא, שכל הספקות הם נגד מרן דסבירא ליה שאינם כלום. שהרי בעצם שהביא בשתיקה את תשובת הרמב"ם,

להחמיר הט"ז יורה דעה [שם סוף סק"א], מחמת איסור זה. ע"ש. ועיין בכנסת הגדולה לעיל [סימן מ' הגהות הטור] שהביא בשם מהרי"ט הנ"ל להקל לכתוב פסוקים בנייר, ולתלותם בפתח בית הכנסת. והביאו להלכה המגן אברהם [שם סוף סק"א]. וכן הסכימו כמה אחרונים.

פוסקים רבים דנים, לגבי הקישוטים שעושים לסוכה, וכותבים בהם את הפסוק 'בסוכות תשבו שבעת ימים', על גבי נייר. האם הדבר מותר, או שלא? ורואים כי העולם נוהג להתיר, כפי דעת הרי"ף. ועיין מ"ש בס"ד בש"ע המקוצר סי' קט"ו סעיף י"ח.

הערה מהקהל: גם בסידור.

תשובת מרן שליט"א: אכן. כך כותבים פסוקים גם בסידורים.

באוצרות יוסף [שם], האריך על כך. הוא מביא ראיה גם מכך שבגמרא לפעמים מביאים פסוקים שלמים. מה נגיד על זאת? וכן בסידורים בעבר, אשר כתבו אותם בכת"י, ג"כ התירו את זה. והוא רוצה להגיד חילוק, כי זהו כאשר מביאים את הפסוק, בכדי ללמוד ממנו משהו. דהיינו, לא מביאים אותו רק בשביל הפסוק, אלא שזה עם פירושים והסברים. ואותו הדבר בנ"ד, מתחילים עם אתה הוא י"י אלהינו וכו', ונאמר וכו', ואח"כ תנו רבנן. לא כותבים כאן 'פסוקים' סתם, אלא מסבירים ומפרשים ומרחיבים על זאת.

ובסוף [בדף ה'] הוא אומר, ולכאורה לפי כל הנ"ל, יש בנדוננו ספק ספיקא להקל. חדא, שהרי דעת כמה ראשונים, דהלכה כמאן דאמר כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה.

מרן בשולחן ערוך פסק, 'אין כותבין'. נמצא כי על פי השו"ע, הדבר אסור. אבל, ישנו ספק ספיקא. א' ישנם ראשונים האומרים, 'כותבין מגילה לתינוק'.

והעידו כמה מהאחרונים הנ"ל שכן פשט המנהג להקל בזה. ואם תמצא לומר דהלכה כמאן דאמר אין כותבין מגילה לתינוק להתלמד בה, שמא כהראב"ן שאם כותב רק שנים או שלשה פסוקים ואינה פרשה שלמה, לא שייך איסור זה. הראב"ן סובר, כי רק 'פרשה' שלימה אסור, פסקא

מי שיש לו אז מותר לקרוא. אבל הוא בעצמו אמר, כי טוב שלכל אחד יהיה לו.

תשובת מרן שליט"א: הנה באוצרות יוסף הנז"ל הביא זאת שם בזה"ל, אאמו"ר מרן הראש"ל (שליט"א) [זצ"ל] בשו"ת יביע אומר חלק ט' [חלק יורה דעה סימן כ"ג] פסק להלכה בנדוננו שאין לעשות כן לכתחילה. ומכל מקום לעניין לקיימם ולא להצריכם גניזה, כתב להקל. ושכן הוא עושה מעשה בכל יום בפני רבים, וקורא פרשת הקטורת מתוך כתב יד על גבי קלף. לא נראה שהוא חזר בו.

לגופו של עניין, ברצוני לומר על כך, שני דברים. ראשית, האוצרות יוסף רצה להקל, כי ישנו בנ"ד ספק ספיקא נגד מרן. אבל ישנה כאן בעיני, כי הבית יוסף הביא תשובת הרמב"ם, האומר שאפילו פסוק אחד אסור. א"כ יוצא, כי שני הספיקות, הם נגד הרמב"ם ונגד השולחן ערוך.

עיקר הדבר נכון, אולם זה לא כ"כ פשוט. ישנם אחרונים רבים הסוברים, כי דברים אשר מובאים בבית יוסף, אולם אינם כתובים בשולחן ערוך, מרן חזר בו. נכון שהוא הביא זאת בב"י, אבל מדוע הוא לא כתב זאת בש"ע? זהו דבר השנוי במחלוקת, אבל הרבה גדולי עולם, ובכללם מהרי"ץ זיע"א, כותבים במפורש כך.

מי שיעיין בשו"ת פעולת צדיק חלק ראשון [סימן מ"ה], הביא מהרי"ץ נדון בחושן המשפט, לגבי מי שנגנבו לו חפצים, ונתגלה ביד אחר שקנאם מגנב מפורסם, ואומר שלטובה נתכוון. ישנו שם איזה חילוק שהרמ"א העלה, וכבר מרן בבית יוסף העלה אותו, אבל הדבר לא מובא בשולחן ערוך.

אומר מהרי"ץ כך, ותדע שכן הוא, שהרי בש"ע לא הביאה לפסק הלכה, רק הביא דיני גנב מפורסם בסתם, ולא חילק. וכמו שכתב מהר"מ הלוי בספרו דרכי נועם, דחידוש שהובא בב"י ולא העלהו בש"ע, הוא משום דלא סבירא ליה. וכ"כ מ"א מי' תצ"ו ס"ק ב', וט"ז סי' רע"ג.

ב"נה צדיק' שם [אות ד'], הובאו הרבה ציונים לכך. גם ממהרי"ץ, שהוא העלה כך גם במקומות אחרים. כי אם הדבר אינו מובא בשולחן ערוך, פירושו שהוא לא סובר זאת. הוא השמיט בכוונה את זה.

מתפרש בדבריו שמלבד שסובר להלכה כדעת הרמב"ם להחמיר בעצם דין כתיבת מגילה לתינוק להתלמד, סובר להחמיר בזה גם לענין כתיבת פסוק אחד בלבד. וסידורים שאני, שהדברים מוכיחים שאינם אלא לסדר התפילה, ועת לעשות לי"י עכ"ל.

בשו"ת יביע אומר [יו"ד חלק ט', סימן כ"ב], הוא הראשון כנראה אשר ערער על כך, כי הספרדים בעבר היו מתירים זאת. כידוע, הרבה פעמים הוא ערער על הרבה מן המנהגים שהיו אצלם בדורות שעברו, כשאינם עולים בקנה אחת עם דעת מרן, כגון לגבי השקיעה דרבינו תם.

הוא כותב בזה"ל, עמדתי ואתבונן במ"ש הגר"ח פאלאגי בכף החיים [סימן טו"ב אות ח"י] בשם משפט צדק, שנכון לכתוב פרשת פיטום הקטורת והברייתא שלה על קלף וכו'. דן בכך באריכות.

ובסוף הוא אומר, עכ"פ נראה דלכתחילה אין לכתוב פיטום הקטורת בפני עצמה, רק בדיעבד מותר לקרוא בה, כמ"ש בשו"ת גינת ורדים הנ"ל. הגינת ורדים אומר, שהדבר מותר בדיעבד, אם כתבו. דהיינו, לא בשיטה, לכתוב. אלא, אם כתבו. וכי יותר טוב שיגזו זאת? שזה יירקב ח"ו? על כן, אם כתבו, מותר. אבל, אל תכתוב לכתחילה.

ובכף החיים סופר [סימן קל"ב אות כ"ג] הביא דברי הגר"ח פאלאגי שנכון לכתוב פיטום הקטורת בכתב אשורית על קלף. ע"ש. ולפי האמור אין לעשות כן לכתחילה. והנלע"ד כתבתי.

וב'מפתח' הוא כותב ביתר ביאור, בזה"ל, הואיל ודעת מרן השולחן ערוך להחמיר שלא לכתוב פסוקי תורה בודדים, אין לעשות כן לכתחילה, כיון שאנו קיבלנו הוראות מרן, ושב ואל תעשה עדיף. ורק סופר אשכנזי שכותב את פיטום הקטורת, מפני שסומך על דעת הרי"ף שהתיר, שפיר דמי. ובדיעבד שנכתבה על ידי סופר ספרדי, רשאים לקרות את פיטום הקטורת מתוכה. אם כתב, כתב. אבל לא לכתחילה.

הערה מהקהל: ב'לויין' הוא – הגרע"י – אמר, אני בעצמי יש לי, ואני קורא'. אחרי זה אמרו, כי רק

ישנו שם גם ציון אל הספר שדי חמד [כללי הפוסקים, סימן י"ג אות ה'], אשר מביא את הדעות. אולי נראה כי הנטייה שלו בסוף היא, כי רק אם בבית יוסף הוא תמה על הדעה הזאת, אזי אין הלכה כך. אבל אם הוא הביא זאת בב"ב בסתם, כך זה גם בשולחן ערוך.

הדבר איננו ברור. וע"ע מ"ש בס"ד בשיעור תזריע התשע"ט בש"ל דף 21.

שאלה מהקהל: מה מרן מורינו ורבינו פוסק?

תשובת מרן שליט"א: כמו מהרי"ץ. אם הובא בב"ב ולא מובא בשולחן ערוך, אין הלכה כך כמעט בכל גוונא.

א"כ נכון שהשולחן ערוך פוסק שהדבר אסור, אבל כל האחרונים האשכנזים מעידים ואומרים שנהגו להתיר, כפי דעת הרי"ף. ואכן גם הספרדים נהגו להתיר לכתוב את פיתום הקטורת. מזה שהסדר היום ומהר"ח פאלאגי העלו סגולה זאת, מוכח כי הספרדים מקדם נהגו להקל בנדון זה בעניינים נוספים, ומזה הקישו לפיתום הקטורת. גם אצלינו התימנים, נוהגים להתיר. אעפ"י שבתמנן לא היה נהוג לכתוב פיתום הקטורת על קלף, רק בדורנו נתפשט קצת גם בקהילותנו, אבל היו עניינים דומים לזה, כגון את הפסוקים חסדי י"י אזכיר וכו', מה שאומרים לפני קריאת מגילת אסתר, היו כותבים זאת ע"ג קלף, או גויל, בכתובה אשורית, כמו בזמנינו, וזהו מנהג של מאות שנים, רואים שלא חששו לכך. אפילו שזה נגד רבינו הרמב"ם.

הרמב"ם הלך בעיקבות אחד מרבתי הר"י מיגאש שאסר, נגד הרי"ף שהתיר, אף שגם הרי"ף הוא אחד מרבתי, אבל עכ"פ כבר הגאונים התירו, כמו שהקדמנו לעיל ד"ה חשוב. ולכן פשט כך המנהג בתפוצות ישראל. מה גם שכ"ה דעת רוב ככל הפוסקים, וגם בקהילותינו.

יתירה מכך, כבר הבאתי מקודם, כי מהרי"ץ סיים במלים 'עייין מעבר יבוק'. נראה כי הסיבה שמהרי"ץ צייין את המעבר יבוק, מכיון שהמעבר יבוק הביא את הסדר היום הנז"ל, לכתוב את פיתום הקטורת על קלף וכו'. הדבר מובא שם. אם כן חזינן שמהרי"ץ רומז על זאת, ואיננו מערער על כך. אמנם הוא לא הזכיר זאת בהדיא, אבל נראה,

כי אם הוא היה חושש שישנו על כך איזה פקפוק, מסתמא הוא היה מעיר על כך.

יכול להיות, כי הציון לספר מעבר יבוק, הוא מפני ששם האריך הרבה, להביא את מאמרי הזוה"ק. ולא בגלל הקלף. אבל העיקר לענ"ד הוא, כאמור. וכל מי שיעיין בספר מעבר יבוק בפנים יראה זאת, כי הוא כותב גם את זאת [בפרק עתר ענן הקטורת] בזה"ל, והרב בעל סדר היום כתב וזה לשונו, החושש עליו ועל נפשו, ראוי להשתדל בכל עוז בענין הזה, ולכתוב כל ענין הקטרת בקלף כשר בכתובה אשורית, ולקרות אותו פעם אחת בבקר ובערב בכוונה גדולה, ואני ערב. עכ"ל.

כיון שמהרי"ץ בענייננו ראה את ספר סדר היום עצמו, לכאורה למה הוצרך להביאו באמצעות כלי שני? דהיינו את עניין הקלף שהעלה בשמו של סדר היום, בס' מעבר יבוק? התשובה, כיון שזה כתב סדר היום לפני ברוך שאמר, מה שבמהדורא החדשה (ירושלם התשל"ח) הוא בדף י"ד ט"ו. ומהרי"ץ עיין בסדר היום, רק במה שכתב בסוף תפילת שחרית. מה שבמהדורא החדשה הוא בדף נ"ג. דוק והבן.

ישנם כאלה החושבים, כי מה שכתוב בסדר היום, 'החושש עליו', הוא דבר נוסף, שונה קצת. יען שרבים הביאו כי זאת כביכול פיסקא חדשה, כמו שנדפס. הרי בעצם שאלנו, הלוא כתוב זאת בספר הזוה"ק, א"כ מדוע מהר"ם בן מכיר בעל סדר היום צ"ל, 'ואני ערב'? הרי כבר רשב"י הוא ערב? משו"ה הם הבינו, כי הוא מתכוון אל דבר אחר. 'החושש עליו' היינו, מי שהוא כבר נמצא בצרה. הוא כבר 'חושש עליו'. לכן הוא מתחיל כאן פיסקא חדשה. החושש עליו ועל נפשו ראוי להשתדל וכו'. דהיינו מי שלוקח את העניין דלעיל אל לבו, ורוצה בטובת עצמו. משא"כ הזוה"ק מיירי בסתמא, למנוע צרות שבעתיד.

ברם נראה לי, כי זאת טעות. כיון שהדבר איננו מתחבר עם הפיסקא הקודמת. הסגנון אינו נוח. לפני כן הוא הביא את הזוה"ק, וכתב, 'עד כאן'. ואחר כך, החושש עליו וכו'. נראה לי שהמדפיסים טעו, וזה לא 'עד כן', אלא 'על כן'. על כן החושש עליו ועל נפשו וכו'. ראשי התיבות הוא 'על כן', לא

שערי יצחק – השיעור השבועי

אמנם, יותר טוב לצאת מן הספק, ולכתוב זאת שלוש-שלוש תיבות, כמו שהתחכמו סופרים רבים מזה כעשר שנים. אם כי הדבר איננו חלק לפי כל הדעות. מפני שיש אומרים, כי מה שכתוב 'שלוש תיבות בשורה', אין המדובר בשורה אחרי שורה. [מין שליט"א מראה זאת בפיטום הקטורת הכתוב ע"ג קלף].

הסופרים הספרדיים זה מקרוב התחילו לחשוש, ואמרו א"כ נעשה כך, זיאמר י"י אל'. שורה שנייה, 'משה קח לך'. שורה שלישית, 'סמים נטף ושחלת'. חילקו את זה כך.

אכן זהו דבר טוב ונכון, אבל זה לא פתר את הבעיית לגמרי. מי שיעיין יראה, כי הדבר תלוי במחלוקת בין הטורי זהב לבין השפתי כהן וזולתם. האם ההיתר הוא, מפני שזה לא דומה לס"ת. שלוש שורות, זה לא כמו ס"ת, כמ"ש הש"ך וסיעתו. א"כ ישנו הבדל. אולם לפי הט"ז וסיעתו, המדובר כאשר מרחיקים. כותבים כאן שלוש מלים, ושם שלוש מלים, במרחק, שלא יהיה קשר ביניהם. רק באופן הזה מותר.

למעשה, דבר זה כתב מרן בבית יוסף בשם תשובת רבינו הרמב"ם, שהשורות תהינה מרוחקות, אולם בשלחן ערוך מרן לא כתב זאת. א"כ לפי הפשטות – אם נלך לפי השיטה, כי רק מה שכתוב בשולחן ערוך, היא ההלכה, כי השמיט את מה שכתב בבית יוסף, וכמו שהקדמנו – א"כ זאת ראייה טובה. כי נכון שהוא כתב זאת בב"י, אבל מזה שלא הביא בש"ע, ש"מ לא קי"ל הכי. ונראה לענ"ד כי זוהי דעת השפתי כהן, שהוא הולך לפי פשטות הש"ע, וס"ל כי שמא ההיתר שזה שונה מס"ת. אבל הט"ז, וכן הלבוש, כותבים זבלבד שיהיו רחוקין זה מזה. לכן, לפי דבריהם, הדבר לא פתר את הבעיית לגמרי. אבל, יותר טוב לעשות ככה.

עב"פ מעיקר הדין, כפי שאמרנו, אנחנו מתירים זאת, כיון שנהגו להתיר בכל המקומות כדעת הגאונים והרי"ף. אבל כדאי ללכת בדרך ישרה, מהיות טוב אל תיקרא רע, עדיף ללכת בדרך הזאת, לצרף גם את ההיתר הזה של ג' שורות בתיבה אליבא דהש"ך. אולם מצד ההלכה, גם

עד כאן. וזה מתחבר יפה עם הלאה. א"כ הוא בעצם רק בא להמשיך זאת, לא שהוא בא להגיד דבר אחר ונוסף על מ"ש בזה.

בעת אומר בקצרה, את מה שברצוני להגיד.

ראשית, נראה כי המנהג שלנו הוא בודאי להתיר. א"כ מבחינת ההלכה, אפשר להתיר זאת לכתחילה. כפי שכותבים, חסדי וגו', כמו שאמרנו. גם בכתובה כותבים פסוקים – ובדורות שעברו הרי כתבו זאת בכתב יד [אבל למעשה אין הבדל, ולדעת האוסרים גם בדפוס אסור] – מצא אשה מצא טוב וגו'.

ואם מישהו יטען, אבל אנחנו מדברים על התורה, ולא על נביאים וכתובים? התשובה היא, 'ספר אפטרטא'. הרי הנדון בגמרא, הוא לא רק על התורה, אלא גם על ההפטר. אם כן, אם הדבר אסור, אזי אסור גם נביאים וכתובים.

מי שיעיין בספר ערוך השולחן [סימן רפ"ג סעיף י"ג], יראה שהוא ג"כ חשב מעיקרא, כי זהו רק לגבי תורה, וחזר בו מכך. וזה לשונו שם, ודע, דלכאורה זה אינו אלא בתורה. אבל נביאים וכתובים, מותר לכתוב פרשיות, ד"תורה חתומה ניתנה" לא שייך רק בתורה, כמבואר בגטין שם.

אמנם מקודם כשאומר שם, האיי ספר אפטרטא, אסור למקרי ביה בשבת. מאי טעמא? דלא ניתן ליכתב. ופירש רש"י, פחות מספר אחד שלם, עיין שם. הרי דגם בנביאים, אסור לכתוב מגילות. ואינו מובן, דהרי תורה "חתומה" לא נאמרה רק בתורה, כדפירש רש"י שם. וכן כל הסוגיא, רק בתורה הוא, עיין שם. וצריך לומר, דילפינן נביאים מתורה. דגם הנביא לא כתב ספרו, עד שנשלמו נבואותיו.

אמנם בסוף הוא לא מזכיר 'כתובים', רק נביאים. והרי מה שכותבים בכתובה – מצא אשה מצא טוב וגו' בית והון וגו' – הם מספר משלי. אבל בחסדי וגו', יש ג"כ פסוקים מנביאים. בכל אופן, מסתברא שאין הבדל. וכדנקט בערוך השלחן את שניהם לכתחילה.

הערה מהקהל: ב'חסדי', ישנם פסוקים מן התורה. תשובת מרן שליט"א: נכון.

בלא"ה אין בזה פקפוק. ולא רק אם הדבר כבר נעשה, אלא אפילו לכתחילה, לכתוב זאת בשורות ארוכות כרגיל.

הזמן קצר והמלאכה מרובה, ע"כ נעצור כאן. אולי בלי נדר נפרט עוד קצת, בשיעור נוסף. אבל חושבני שכבר אמרתי את העיקר.

המסקנא היא, כי לכתחילה מותר לכתוב את פיטום הקטורת ע"ג קלף או נייר בשורות שוות. אין חשש בכך. אבל יותר טוב, שלא לכתוב יותר משלוש מלים בשורה. וזה בודאי לכתחילה.

שאלה מהקהל: אם בנוסח חסדי וכו' אין חומרא, למה בנ"ד הרב אומר כן להחמיר?

תשובת מרן שליט"א: כיון שישנה אפשרות. מהיות טוב. בפיטום הקטורת הם רק חמשה פסוקים, אבל בחסדי יש הרבה, ומקשה על הקריאה אם יהא רק שלוש תיבות בשורה.

אמנם יש עוד ארבעה פסוקים בסוף פיטום הקטורת, כי כל שאור וכל דבש וגו' י"י צבאות עמנו וגו', אבל כיון שהם בסוף בנפרד, אין זה מקשה על הקריאה, כמו בחסדי שבכל רצוף בזה אחר זה.

המשך השאלה מהקהל: ומה לגבי הכתובה?

תשובת מרן שליט"א: בכתובה, אמנם הם רק שני פסוקים, אבל אצלינו זה לא נעשה בשורה אחת. ישנם שם רווחים. זה לא נכתב כמו ספר תורה ממש, אלא בפיזור. בכל אופן כך הוא בכתובה שבהוצאתנו, וגם אבותינו בתימן יש שעשו כך, או קרוב לכך.

הערה מהקהל: כשיש צירוף של כמה פסוקים שאינם קשורים, זה לא בודאי כשר?

תשובת מרן שליט"א: גם כאשר הפסוקים אינם קשורים, פסוק מכאן ופסוק משם, זאת לא סיבה להתיר, לדעת האוסרים.

שאלה מהקהל: אבל בנוסח 'חסדי', ישנם פסקאות שהן לא הלשון המדוייקת של פסוקים.

תשובת מרן שליט"א: נכון. כבר פירטתי אותם בס"ד בבינה במקרא שם, מדף מ"ה, ויש מקום לדון על פי מה שהבאנו שם מהנוסחאות הישנות. ישנם חלק, שאינם כמו פסוקים. יכול להיות. אולי

זאת סברא להקל יותר בנדון דידן, כי רואים שאין מתכוונים לכתוב רק פסוקים, וצ"ע לעת הפנאי.

ויש לעיין אולי חסדי שאני, שהרכיבו פסוקים מכמה מקומות, ולא עוד אלא ששילבו בהם דברים שאינם מן המקרא, וגם קבעו זאת כדי לפרסם נס פורים, ממילא הרי זה דומה קצת לפסוקים הנדרשים. ועוד, דפנים חדשות באו לכאן. ועל דרך זה יש לומר לעניין הפסוקים שבכתובה, שנקבעו כחלק מן הפתיחה. אך יש כתובות שכתבו בהן רק את הפסוקים, בלי שאר הפתיחה. ועוד יש להעיר, כי בתימן היו כותבים את פסוקי חסדי בכתב רש"י ולא בכתב אשורי, כפי שראיתי במגילות שהובאו משם. וצריך לברר אם יש שכתבום בכתב אשורי. ועדיין צ"ע בכל זה. איתמר.

תשובת מרן שליט"א: אכן גם במגילה שנראית לענ"ד כתי"ק של מהרי"ן, וצילומים ממנה הבאתי כבר בעבר, וכן רבים זולתו, ראיתי כי חסדי עשו בכתב רש"י. אבל יש בתימן גם את חסדי בכתב אשורי. ובלא"ה רבים סוברים כי להאוסרים הוא אף בכתב שאינו אשורי. ובלנ"ד נרחיב בזה בשיעור נוסף].

לאחר הקדיש, תתקיים כאן העצרת תפילה, לרגל המצב. **יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בַּיָּי, תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים** [ישעיהו מ"ה, י"ז]. השם ברוך הוא יזכנו. צריכים לחלק לציבור, סידורים של יום הכיפורים, לאמירת הסליחות.

הודעה חשובה:

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר,

נערך והגה לפי הבנת העורך.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעין

בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה

ולמעשה אצל מרן שליט"א.

הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי

נשמת. השם יזכר בל"ג בתחילת השיעור מפי מרן

הגאון שליט"א, וכן באמירת "מי שבירך" בסוף

השיעור.

פרטים בטלפון: 050-4140741.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכויו הרבים,

ימלא המקום ברוך הוא כל משאלות ליבם וליבכם

וליבנו לטובה ולברכה, אכ"ר.